

СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО – БИЗНЕС С ОБЩЕСТВЕНА КАУЗА

Доклад с предложения и препоръки за политики, насърчаващи
социалното предприемачество

ФОНДАЦИЯ ХАЛО 2019

СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО – БИЗНЕС С ОБЩЕСТВЕНА КАУЗА

Доклад с предложения и препоръки за политики,
насърчаващи социалното предприемачество

Община Хасково

Фондация ХАЛО 2019

2020г.

Настоящият доклад е изготвен по задание на Община Хасково от Кристина Йорданова, управител на Фондация ХАЛО 2019. Докладът е изработен в изпълнение на на проект „Повишаване на социално-предприемаческия дух, чрез създаване на иновативни структури за подкрепа на Трансграничния регион (SOCIAL FORCES)“, финансиран по програма за трансгранично сътрудничество Интеррег VA Гърция България 2014 - 2020. Общата цел на проекта е да разшири социалното предприемачество и да допринесе за повишаване на равнищата на заетост в трансграничната зона, както и да се създадат нови знания, за да се повиши осведомеността, която да даде възможност на хората в региона да разберат напълно условията, при които социалното предприемачество започва, развива своята дейност и допринася за ефективно и ефикасно решаване на социалните предизвикателства по устойчив начин. Изказаните становища и мнения в доклада са отговорност единствено на автора и не отразяват непременно мненията и политиките на Община Хасково или Управляващия орган на Програмата за трансгранично сътрудничество Интеррег VA Гърция България 2014 - 2020. Докладът следва да бъде цитиран при всяко преиздаване на материала – целия или части от него.

СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО – БИЗНЕС С ОБЩЕСТВЕНА КАУЗА

ДОКЛАД С ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ПРЕПОРЪКИ ЗА ПОЛИТИКИ, НАСЪРЧАВАЩИ СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО

© 2020 Община Хасково
Февруари 2020

Съдържание

Използвани съкращения	4
Въведение.....	5
Социалното предприемачество в Европа	7
Общи белези на успешните модели в други европейски държави	8
Консорциуми и съвместна работа в Италия	9
Социално инвестиране във Великобритания	11
Ръководство на обществените поръчки в Белгия	12
Закон за социалните кооперации в Полша.....	12
Споразумения за сътрудничество в Португалия	13
Преотстъпване на доходното облагане в Словакия	14
Дотиран работни места във Франция	15
Регионални инкубационни центрове в Белгия.....	16
Магистърска програма по социално управление в Австрия	17
Работилница по гражданска трудова заетост в Унгария	17
Социалното предприемачество в България	18
Модели на социалните предприятия в България	18
Традиционни услуги и дейности на социалните предприятия в България	19
Форми на социални предприятия	20
Анализ на правната рамка, касаеща социалното предприемачество в България	22
Данъчно облагане на дейността на социалните предприятия	26
Данъчни облекчения, които могат да се ползват от социалните предприятия	27
Анализ на финансовите инструменти в подкрепа на социалното предприемачество	28
Положителни предпоставки за развитието на социалното предприемачество	40
Ограничения пред социалните предприятия	41
Социалното предприемачество в Област Хасково.....	43
Демографски и икономически профил на областта	43
Икономика и предприемачество.....	44
Социална политика	46
Развитие на гражданския сектор	47
Социални предприятия.....	47
Предложения и препоръки за политики, насърчаващи социалното предприемачество	51
Приложение 1.....	58
Приложение 2 – Социални услуги в Област Хасково	66

Използвани съкращения

ЕС	Европейски съюз
НПО	Неправителствена организация
БВП	Брутен вътрешен продукт
ЮЛНЦ	Юридическо лице с нестопанска цел
ЗИХУ	Закон за интеграция на хората с увреждания
ЗНЗ	Закон за насърчаване на заетостта
ЗСП	Закон за социалното подпомагане
АСП	Агенция „Социално подпомагане“
ДАЗД	Държавна агенция за закрила на детето
ЗПОО	Закон за професионалното образование и обучение
НАПОО	Национална агенция за професионално образование и обучение
ТЗ	Търговски закон
ЗК	Закон за кооперациите
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НСИ	Национален статистически институт
ТЕЛК	Териториални експертни лекарски комисии
НАП	Национална агенция по приходите
ДДС	Данък добавена стойност
ЗКПО	Закон за корпоративното подоходно облагане
ЗДДС	Закон за данък добавена стойност
ЗМДТ	Закон за местни данъци и такси
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ППЗОП	Правилник за приложение на закона за обществените поръчки
ФМФИБ	Фонд мениджър на финансови инструменти в България
ЕСИФ	Европейските структурни и инвестиционни фондове
ОП	Оперативна програма
БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ЕСФ	Европейския социален фонд
ОПРЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ИМЗ	Инициативата за младежка заетост
МСП	Малки и средни предприятия
НСНМСП	Национална стратегия за насърчаване на малки и средни предприятия
ППЗИХУ	Правилник за прилагане на закона за хората с увреждания
АХУ	Агенция за хората с увреждания
ТПКИ	Трудово-производителна кооперация
АЗ	Агенция по заетостта
РИО	Регионален инспекторат по образованието
ОПИК	Оперативна програма „Иновации и конкурентноспособност“

Въведение

Социалното предприемачество е една от темите, които от няколко години стоят на дневен ред пред българското общество. Все по-често държавата, общините и неправителственият сектор разпознават възможностите, които социалните предприятия предоставят за справяне със социални проблеми от различно естество и намирането на трайни решения за преодоляването на социалната изолация на уязвими групи от обществото ни.

В България, а и в Европа няма едно единствено определение за това какво всъщност представлява социалното предприемачество. В Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика, влязъл в сила от 02.05.2019 г. е дадено следното определение: Социалната и солидарна икономика е форма на предприемачество, насочено към една или няколко социални дейности и/или социални цели, осъществявани от предприятия, включително чрез производство на различни стоки или предоставяне на услуги, в сътрудничество с държавните или местните органи или самостоятелно.

Но за да разберем по-добре социалното предприемачество, трябва да обърнем внимание на това, че то е различен начин на икономическа активност (правене на бизнес, стопанска дейност), която смесва находчивостта на бизнеса със социална мисия, умелото съчетаване и баланс на социални и икономически цели. Социалното предприемачество представлява дейности, насочени към разрешаването на важни обществени проблеми, като тези дейности носят и приходи за предприемача. То е баланс между организациите с идеална цел и обикновените бизнес начинания, защото може да се самоиздържа и да носи печалба и едновременно с това да помага за преодоляването на социални трудности.

Социалните предприятия притежават всички отличителни белези на традиционните предприятия: произвеждат стоки и услуги; използват производствени фактори, които имат ясна себестойност; автономни са; поемат значително ниво на икономически риск.

Тяхната дейност има и социален аспект: преследват ясна социална цел; служат на обществото или на определена група от хора, намираща се в неравностойно обществено положение; не търсят максимизиране на печалба, за да я разпределят между участниците в капитала на предприятието.

Най-важната характеристика на социалното предприемачество е изразения социален ефект, който се изразява във влягане на генерираните приходи за подпомагане на целевите групи; участие на част от целевите групи в стопанската дейност /създаване на заетост/ и предоставяне на услуги, непривлекателни за бизнеса, на хора в неравностойно положение; създаване на възможности за професионална и социална интеграция; създаване на социална добавена стойност и спестяване на социални разходи.

Социалната икономика е едновременно част от реалната икономика и част от гражданското общество, в която физически и юридически лица осъществяват стопанска дейност в обществена полза и реинвестират печалба за постигане на социални цели. Социалната икономика включва всички икономически дейности, осъществявани от предприятия, главно кооперативи, асоциации и общества за взаимопомощ, чиято етика следва следните принципи: поставяне на обществената услуга преди печалбата; автономно управление; демократично вземане на решения; предимство на хората и работата над капитала при разпределяне на ресурсите.

Моделът на социалната икономика води до редица социални ползи: интеграция и заетост на хората в неравностойно положение; принос към процеса на социално включване на хора в неравностойно положение; принос за по-балансирано използване на местните ресурси; нови работни места за хора в неравностойно положение – малцинствени групи, самотни жени, хора с увреждания и други, които остават изключени от възможността за генериране на доходи. Моделът на социалната икономика има и икономически ефект, който се изразява в спестени публични средства за социални помощи и спестени допълнителни средства по компенсиране на социалната цена на дългосрочната безработица.

В България социалното предприемачество съществува под формата на няколко модела:

1. Модел за създаване на заетост и развитие на работната сила – икономическата логика на бизнес начинанието се основава на възможността да се създадат работни места за хора в неравностойно положение. Моделът се свързва с т.нар. “защитена заетост”, където социалното предприятие е работодател на хора с увреждания.

2. Предприемачески модел, където социалното предприятие се явява посредник между хората в неравностойно положение и пазара. При този модел под формата на трудова терапия, хора с увреждания участват в производството на продукти, за които социалното предприятие търси пазар и се ангажира с маркетинг и дистрибуция.

3. Модел на пряка услуга – този модел е най-пряко свързан с доставчиците на социални услуги. При него социалното предприятие предоставя социални услуги срещу заплащане на външни клиенти и едновременно с това е доставчик на социални услуги за своите членове, като заплащането става с договор с общината или държавата. Важно е да се отбележи, че при този модел, социалното предприятие развива едни и същи услуги, но насочени към различни потребители и клиенти.

Социалните предприятия в България могат да са търговски дружества, кооперации и юридически лица с нестопанска цел. Всички те имат социално значими резултати за уязвимите групи. А уязвимите групи са изброени в чл.7, ал.4 на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика¹:

- а) хора с трайни увреждания;
- б) продължително безработни лица, които имат право на месечна социална помощ съгласно Закона за социално подпомагане и правилника за прилагането му;

¹ Закон за предприятията на социалната и солидарна икономика

- в) лица до 29-годишна възраст, които нямат предходен професионален опит;
- г) лица, настанени извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето, включително след прекратяване на настаняването им;
- д) безработни лица над 55 години, които са регистрирани в дирекция "Бюро по труда";
- е) лица, които отглеждат деца с трайни увреждания и получават помощи по чл. 8д от Закона за семейни помощи за деца;
- ж) лица, изтърпели наказание лишаване от свобода за срок, не по-кратък от 5 години, ако краят на наказанието е настъпил през последните три години от постъпването на работа;
- з) лица със зависимост към алкохол или наркотични вещества, преминали успешно лечебна или психосоциална рехабилитационна програма през последните две години преди постъпването на работа, което се удостоверява чрез документ, издаден от лицата, при които е проведено лечението или психосоциалната рехабилитация;
- и) бездомни лица по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителните разпоредби;
- к) чужденци, получили закрила в Република България по реда на Закона за убежището и бежанците през последните три години от постъпването им на работа;
- л) лица, получили статут на специална закрила по реда на Закона за борба с трафика на хора;
- м) лица, пострадали от домашно насилие по смисъла на Закона за защита от домашното насилие.

Социалното предприемачество в Европа

Социалното предприемачество в Европа съществува под много и най-различни форми. В някои държави има закони, които го регламентират, а в други то се явява утвърдена с годините практика, която се рагламентира от различни закони и подзаконови нормативни актове. Социалните предприятия на ниво политики на ЕС са идентифицирани като ключов инструмент за иновации и преодоляване на проблемите на бедността и социалната изолация. Като част от политиката за насърчаване на социалната икономика и социалните иновации, социалното предприятие е идентифицирано като инструмент за постигане на стратегическите цели, заложи в Европа 2020. Ролята на социалните предприятия е разпозната като мост, чрез който да бъде насърчена активна интеграция и уязвимите групи да стигнат (и стабилизират своето положение) в сферите, от които са отпаднали (образование, здравни услуги, пазар на труда). В последните 15 години няма стратегически европейски документи в социалната (и не само) сфера, които да не приоритизират социалните предприятия като инструмент за социална политика.

За целите на различните програми или сфери на политика, ЕС поставя акцент върху различни елементи от определението за социално предприятие. Така например в Регламент (ЕС) 1296/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно Програма на Европейския съюз за заетост и социални иновации и за изменение на Решение 283/2010/ЕС за създаване на Европейски механизъм за микрофинансиране за трудова заетост и социално приобщаване „Прогрес“, внимание се обръща на социалната цел,

реинвестирането на печалбата за постигането ѝ, управляването на предприятието по предприемачески, отчетен и прозрачен начин.

Във връзка с изпълнение на Програмата за заетост и социални иновации е дадено определение за социално предприятие, което има едновременно следните характеристики:

- въз основа на учредителните си документи за своето създаване има за основна цел постигането на „измеримо, положително социално въздействие“, а не генерирането на печалба за своите собственици, членове и акционери;
- предоставя услуги или стоки, които генерират „социална възвращаемост“ или използва метод за производство на стоки или услуги, който отразява социалната му цел;
- преимуществено използва печалбата си за постигане на основната социална цел, като за целта е въвело вътрешни правила, които да гарантират това;
- управлява се по предприемачески, отчетен и прозрачен начин и по-специално чрез включване на заетите уязвими групи, клиенти и други заинтересовани страни в управлението си.

Общи белези на успешите модели в други европейски държави

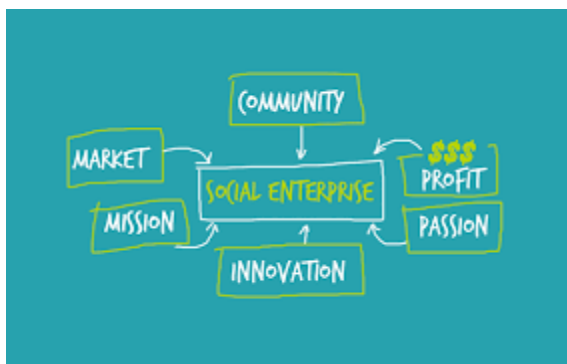
В сравнителен план най-често социалните предприятия могат да бъдат разпознати като кооперации (в които като физически лица участват представители на уязвимите групи) или организации, които извършвайки „бизнес“, си поставят социални цели и има механизъм, по който се гарантира, че цялата или част от печалбата се реинвестира в самото предприятие. В някои от държавите с развита социална икономика често използвана форма е неправителствена организация (НПО). В много от случаите НПО извършва социални услуги за конкретна целева група и социалното предприятие „надгражда“ подкрепата като създава условия за трудова заетост и за бизнес дейност, в която участват или ползват от която са за допълнителна подкрепа на уязвимите групи.

След проучване на различни успешни модели на социални предприятия в други европейски страни, се налага изводът, че за да бъде разпознато като успешно едно социално предприятие, е необходимо да се имат предвид следните отправни точки:

1. Бизнесът е водещ – социалните предприятия развиват чисто икономически дейности, реализират стоки и услуги (по-често) на пазарен принцип.
2. Мрежа от подкрепа – в много случаи социалното предприемачество надгражда социалните услуги. То се реализира като част от обща програма за социални услуги (класически – дневни центрове, центрове за рехабилитация и пр.) и играе ролята на мост към активно социално включване – заетост, образование, обучение, услуги.
3. Бавни резултати - въпреки, че функционират на пазарен принцип, социалните предприятия се развиват с по-бавни темпове от останалите предприятия. Този факт се дължи най-вече на трудността да се работи с конкретната уязвима целева група. Нужни са време и допълнителни усилия, за да може социалното предприятие да догони конкурентно другите производители или доставчици на услуги.

4. Целева група - дейностите на социалното предприятие са насочени към деца от бедни семейства, деца на разведени родители, майки и семейства в риск, подсъдими, бивши затворници и техните семейства, бездомни младежи, ромската общност, силно изолирани групи – наркозависими, проститутки и имигранти, необразовани млади хора, хора с интелектуални затруднения и психична болест, младежи, борещи се с безработицата.

5. Партньорство с публичните власти, нестопанския и корпоративния сектор. Постигането на социални цели има много и различни аспекти и изисква съвместната работа на всички заинтересовани страни и обществото като цяло. Едно социално предприятие трудно може да постигне социалните си цели без такава подкрепа.

Въпреки всички тези белези и отправни точки, постигането на устойчивост на социалните предприятия на европейско ниво е сериозно предизвикателство. То се дължи най-вече на факта, че поставените социални цели и задачи силно затрудняват бизнес частта в социалните предприятия. И все пак различните държави от Европа са намерили различни решения на конкретните проблеми, касаещи социалното предприемачество. В следващата част от изложението са представени няколко добри практики от различни държави, а информацията е почерпена от Сборник „Добри европейски практики в областта на социалното предприемачество“².

Консорциуми и съвместна работа в Италия

Италия има силно развит сектор на социални предприятия, който осигурява 6.4% от БВП и 3.4% от заетостта. Въпреки това основният проблем, който стои пред социалните предприятия е, че те са малки и средни по размер и трудно се справят с конкуренцията. Възможностите им за растеж и конкурентноспособността им на отворените пазари са силно ограничени, трудно получават достъп до финансиране, до големи поръчки и търгове.

Решението на този проблем е създаването на по-благоприятна среда за създаване и развитие на консорциуми и мрежови организации, чрез целенасочени политически и законодателни норми. Италианското правителство осигурява по-голяма подкрепа за развитие на социалните кооперации, чрез набор от закони формализират и легитимират социалните кооперации, като им дават възможност да играят по-голяма роля в икономиката на Италия. През 2000 г. е подписан рамков закон (n.328), който осигурява

² Сборник „Добри европейски практики в областта на социалното предприемачество“ е изготвен в рамките на проект „Създаване на мрежа от социални предприятия за прилагане на иновативни маркетингови стратегии“, изпълняван от Сдружение на Югозападните общини в партньорство със Social Enterprise UK, финансиран по ОП „Развитие на човешките ресурси“

основата за голяма част от съвременния сектор на социалните предприятия. През 2006 г. е приет друг закон (п.155), който предвижда акредитирана "квалификация" за организации, в рамките на сектора на социалните предприятия, от която те имат достъп до финансиране от правителството и други ползи.

В Италия набират популярност т.нар. консорциуми от социални предприятия. Те са вид структура за сътрудничество (понякога известна като "второ ниво" социален кооператив), в която редица социални кооперации се присъединят, за да предприемат икономическа дейност, като:

- 1) Производителна интеграция (например споделяне на бек- енд функции, като информационни системи);
- 2) Съвместно закупуване на стоки и услуги от името на членовете;
- 3) Участие и достъп до по-големи или по-сложни тръжни процедури и договори.

Консорциумите са основният инструмент, използван от италианските кооперативи за създаване на икономии от мащаба и поддържане на техния растеж. Като естествено сътрудничество и организация тип „мрежа“, е естествено, че социалните кооперативи ще работят съвместно за образуване на консорциуми. Има редица ползи от това, някои от които са постигане на икономии от мащаба, постигане на нови знания за общи цели, достъп до нови пазари, преодоляване на законодателни бариери, по-голяма гъвкавост, разпознаваемост от страна на публичните органи (както и от частния сектор), възможност да се влияе на политиките (особено на местно и регионално ниво), повишаване на компетенциите.

Италианското правителство е създадо конкретни ползи за социалните кооперативни консорциуми. Някои от тях са: достъп до национално финансиране; данъчни облекчения и други субсидии, принос към заплатите на служителите от някои групи в неравностойно положение. В допълнение към това са налице други, по-неочаквани предимства. Едно от тях например е подобрената способност на консорциумите за достъп до европейско финансиране, особено от Европейския социален фонд, благодарение на споделянето на административните задължения и експертиза, за да се допълват при управлението на сложния процес на проектно финансиране.

Консорциумите също поддържат идеята за съвместна подкрепа. Те създават собствен фонд от средства, в който всеки член плаща 3% от годишната си печалба за реинвестиране в иновативни социални проекти и маркетингова дейност.

Социално инвестиране във Великобритания

Най-честият проблем, който социалните предприятия във Великобритания срещат, е достъпът до финансиране. Основната бариера за техните усилия да пробият, да постигнат устойчивост и да развият нови пазари, произтича от невъзможността за лесен достъп до капитал, сравнено с обикновени предприятия. Инвестирането в социални предприятия е по-малко привлекателно за инвеститорите, които просто искат да максимизират печалбите си и които избират инвестиции, основани само на риска и възвръщаемостта.

Това, което Великобритания прави в подкрепа на социалното предприемачество е развитието на една силна алтернатива на традиционните инвестиционни пазари, чрез подкрепа за социални/ въздействащи инвестиции чрез създаване на централен фонд, данъчни облекчения и други стимули.

През април 2012 г. е открит Голям обществен капитал (BSC) с капитал от £600 милиона. Тази търговска институция е първа по рода си в света и е създадена да развива и оформя устойчив пазар на социални инвестиции в Обединеното кралство. Ролята на BSC като търговски финансист е да привлече още милиони инвестиции в социалния сектор - повече, отколкото би могъл да финансира сам. BSC инвестира в редица финансови посредници на социални инвестиции (SIFI). Това са организации, които предлагат подходящо и достъпно финансиране и подкрепа за организации от социалния сектор, които се справят с едни от най-значимите социални проблеми. Всеки фонд, независимо дали е от сектора на основните финансови услуги или социалния сектор, ако се вписва в тези критерии и условия, може да получи финансиране от BSC като SIFI.

Създадени са данъчни облекчения за социалните инвеститори, които са достъпни за хората, които правят квалифицирани инвестиции в определени специфични видове социални предприятия:

- Компании с обществен интерес. Това са дружества с ограничена отговорност, които са създадени от хора, които искат да извършват стопанска дейност или друга дейност в полза на обществото, а не само за лична изгода.
- Общности с обществени ползи. Това са специфичен вид индустриални и взаимоспомагателни общности, които работят в полза на обществото и се контролират от националния финансов орган.
- Благотворителни дружества.

През 2012 г. е създаден и Фондът за инвестиции и договорна готовност (ICRF) (три годишен £10 милионен фонд). Той е създаден от Офиса за гражданско общество, който има за цел да гарантира, че социалните предприятия имат капацитет да осигурят нови форми на инвестиции и да се конкурират за обществени поръчки и услуги. Той предоставя безвъзмездна помощ за социални предприятия, които имат потенциал за висок растеж и

имат положително социално въздействие. Фондът подкрепя привличането на нови инвестиции и / или изпълнение на конкретни договори.

Ръководство на обществените поръчки в Белгия

В Белгия социалните предприятия предлагат иновативни и творчески продукти и радикални алтернативи за изхабените бизнес модели, но все още има недостиг на търсенето на пазара, който да подкрепи дългосрочния растеж на сектора. Тъй като идеята за социално предприятие все още не е достигнала масовото съзнание, потребителите не са наясно със социалния аспект на тяхното потребление и не са толкова постоянни в харченето на достатъчно пари сред социалния сектор. За целта е създадена работна група от ключови представители на социалния сектор и политически организации. Работната група се събира редовно, за да се обменят опит и идеи, да анализират развитието на сектора, да формулират препоръки към държавния секретар, отговарящ за социалната интеграция и намаляване на бедността и да генерират общи междурегионални проектни идеи с акцент върху укрепването на социалната икономика.

В резултат от работата си групата е разработила Ръководство за социалните обществени поръчки в Белгия. Ръководството се фокусира върху съществуващите правни инструменти, които позволяват на публичните органи и публичните предприятия да използват социална заетост, социална интеграция и приобщаване като критерии за възлагане на обществени поръчки, като се базира на европейското законодателство. Ръководството има за цел да информира и да стимулира публичните власти да се възползват от социални клаузи в областта на обществените поръчки, като по този начин умишлено насърчават публичните разходи в социалния сектор и оказват подкрепа за дългосрочен растеж на сектора. По-голямата част от ръководството се фокусира върху заетостта, но така също и върху социалното включване на хора в неравностойно положение по структуриран начин, като средство за създаване на заетост в рамките на социалната икономика.

Закон за социалните кооперации в Полша

Законът за социалните кооперации в Полша е приет на 27 април 2006 г. Той определя законовата рамка на инициативите за социална заетост, като се фокусира върху активиране и включване на маргинализирани обществени групи. Законът определя принципите, които засягат създаването и управлението на социален кооператив. Целевите групи на закона са хората, застрашени от социално изключване. Социалните кооперации осъществяват дейност като НПО и получават финансиране от Фонда за труда и местната администрация. Членове на кооперациите могат да бъдат между 5 и 50 безработни и други лица, застрашени от социално изключване. Законът освобождава от данък общ доход

доходите на членовете на кооперациите, като тези средства се предоставят за социална и професионална реинтеграция на членовете.

Другите преимущества на социалните кооперативи според закона са:

- Възможност за преференциално участие в открити процедури по възлагане на обществени поръчки;
- Възможност за използване на работна сила от доброволци и лица, лишени от свобода;
- В изпълнение на законовите изисквания за социално и професионално реинтегриране на своите членове и за предоставянето на услуги на местно ниво, може да се реализира и печалба;
- Лица, които създават социална кооперация могат да получат възстановяване на осигурителните вноски за период от 12 месеца.

Важен елемент от този закон е възможността социалните кооперации да реализират дейности и услуги, възложени от публичната администрация.

Полската програма "Подкрепа за развитието на социалните кооперации" е една от първите инициативи, които предлагат директна подкрепа. Тя инициира дейности, насочени към насърчаване на концепцията за социалните кооперации. В програмата се предвиждат следните дейности:

- Създаване на регионални центрове за подкрепа на социалните кооперации;
- Популяризиране на програмата сред безработните;
- Създаване на Каталог на профилите на социалните кооперации;
- Мониторинг на представянето на социалните кооперации.

Споразумения за сътрудничество в Португалия

Споразуменията за сътрудничество между публичната система за социално осигуряване и IPSS (частни институции за социална солидарност) са насочени към осигуряване на основна социална подкрепа за определени групи от населението (деца и младежи, възрастни, хора с увреждания, социално слаби семейства и общности).

Тези споразумения отчитат важното място на частния сектор за социална солидарност в предоставянето на услуги за подпомагане, които всъщност са основно отговорност на държавата. Министерството на труда и социалната сигурност влиза в споразумения с частния сектор, с цел предоставяне на безвъзмездна финансова помощ, както и техническа и друга материална подкрепа, така, че частните предприятия да

разширят своята област на интервенция и да подобрят услугите си по начин, който максимално да задоволява социалните нужди на населението.

Правителствена агенция, отговорна за тази мярка е IGFSS, Институт за финансовото управление на социалната сигурност, която действа съгласувано с около 20 регионални центъра на системата за социално осигуряване. Тези регионални центрове са отговорни за оценката на качеството на услугите, предлагани от частни институции, предоставянето на техническа подкрепа и сътрудничество в подготовката на нормативни актове, регулиращи изпълнението на споразуменията за сътрудничество и за получаването на безвъзмездната финансова помощ. Те са отговорни и за периодичните проверки и одити на институциите - бенефициенти на помоща.

Безвъзмездни средства са приложими за следните видове услуги, предлагани от частни институции:

- Центрове за грижи за деца и детски градини;
- Дневни центрове за активност;
- Защитени жилища за деца и младежи;
- Специализирани училища;
- Защитени жилища и дневни центрове за възрастни хора;
- Трудови центрове и подпомагащи домове за възрастни с увреждания;
- Летни лагери;
- Терапевтични общности и дневни центрове за зависими и домове за приобщаване;
- Социални столови;
- Клубове за социално-образователни интервенции.

Безвъзмездните средства се предоставят в съответствие с конкретните разпоредби и имат за цел покриване на текущи разходи, направени в частни институции за солидарност, които не могат да бъдат покрити от потребители в неравностойно икономическо положение.

Преотстъпване на подоходното облагане в Словакия

Преотстъпване на подоходното облагане представлява мярка за подпомагане на организациите с нестопанска цел, основани на индивидуалните решения на данъкоплатците, включително физически и юридически лица. Въз основа на Закона за данъците, в данъчната декларация едно лице или предприятие може да обяви прехвърляне на 2% от платените от тях данъци за избрани НПО, които фигурират в официален регистър. Всяко НПО, което отговаря на правните изисквания, може да се регистрира и да бъде включено в регистъра на бенефициентите. Този централен регистър се администрира от Камарата на нотариусите. Подкрепа може да бъде предоставена на юридическите лица, които имат правната форма на:

- Гражданска асоциация;
- Фондация;
- Неинвестиционен фонд;
- Организация, работеща в обществена полза;
- Благотворителни организации;
- Международни неправителствени организации;
- Словашкия Червен кръст.

и се занимава с една от следните дейности:

- Разработване и защита на интелектуални ценности;
- Защита на правата на човека;
- Опазване на околната среда ;
- Защита и подкрепа на здравеопазването и образованието;
- Подкрепа на спортни занимания на децата и лицата с увреждания;
- Предоставяне на социална помощ;
- Защита на природата и културните ценности.

Риск при предостъпването на доходното облагане е тенденцията някои корпоративни дарители да прехвърлят своите данъци на неправителствени организации, създадени от тях. Този подход не отговаря на основната цел на мярката и доста често тези ресурси не се използват по прозрачен начин.

Дотирани работни места във Франция

Политиката на дотиране на работни места (CAE) се прилага от 2005 г. Мярката е част от Национална програма за социално сближаване. Тя има за цел да се улесни интеграцията на пазара на труда на хора, които срещат специфични социални и професионални трудности, като им предлага работно място, както и действия, които им позволяват да определят и изпълнят техния професионален проект.

Работодателите трябва да принадлежат към нестопанския сектор, т.е. да са асоциации, предприятия, местни власти, частни и публично-частни организации, които отговарят за извършване на обществена услуга. Работата трябва да задоволява неизпълнени обществени потребности. Мярката преследва три цели:

- Подкрепа за професионално реализиране на определени категории безработни;
- Подкрепа за създаване на работни места в нестопанския сектор;
- Подкрепа за развитие на нови услуги.

За социалните предприятия САЕ е инструмент, който ги подкрепя при изпълнението на тяхната социална роля за професионална и социална интеграция, както и предоставяне на нови услуги, които отговарят на неудовлетворени общи потребности.

САЕ е срочен договор за работа, с минимална продължителност 6 месеца и максимална продължителност 24 месеца. Работата е на пълен работен ден (35 часа седмично) или договор на непълно работно време с най-малко 20 работни часа на седмица. Работната заплата е най-малко равна на минималната работна заплата (SMIC). Като цяло финансовата подкрепа на държавата е равна на 79% от общите разходи по трудовия договор.

Малко повече от 40% от работодателите могат да се разглеждат като социални предприятия. По отношение на служителите, 67% са жени, 33,8% са на по-малко от 26 години и 16,7% на повече от 50 години, 10,7% са с увреждания и 24,7% имат много ниска начална степен на образование (без диплома изобщо).

Регионални инкубационни центрове в Белгия

През 2000 г. фламандското правителство стартира инициатива за създаване, разпознаване и субсидиране на Старт центрове или Регионални инкубационни центрове. Целта на тези Старт центрове е да се стимулират бизнес инициативи в рамките на социалната икономика. Това означава да се помогне на бъдещите социални предприемачи за формиране и изпълнение на бизнес идеи, да ги насърчат да наемат хора в неравностойно положение и да ги насочат в прилагането на принципите на устойчивото предприемачество. Целевата група на Старт центровете са предприемачи и бъдещи предприемачи в социалната икономика във Фландрия. Дейностите на Старт центровете покриват широк спектър от услуги за социални предприятия. Старт центровете:

- Помагат на кандидат социални предприемачи в развиването на техните идеи и в изготвянето на бизнес план;
- Подкрепят социални предприемачи в процедурата по удостоверяване на „предприятие за социално включване“ (т.е. предприятие, което наема хора в неравностойно положение);
- Помагат на социалните предприятия да открият търсените служители;
- Съдействат на социалните предприятия в търсенето на субсидии и финансова подкрепа;
- Съдействат на социалния предприемач в изпълнението на принципите на устойчиво развитие в социалното предприятие;
- Предлагат офис пространство и оборудване.

Чрез субсидиране на Старт центрове, фламандските обществени органи осигуряват важна мярка, която помага на сектора да се развива в своите рамки, за разлика от подкрепата за отделни предприятия. По този начин се гарантира независимостта на сектора.

Магистърска програма по социално управление в Австрия

Магистърските програми по социално управление са академична квалификационна мярка за социални работници, която се отразява върху знанията и уменията, необходими за изпълнение на дейностите по управление в социални организации. Тези магистърски програми се опитват да отговорят на изискванията на активните социални работници по отношение на академичната сертификация, както и да отговорят на променящите се нужди за квалифициран персонал в социалните организации в количествено и качествено отношение.

Завършилите трябва да са в състояние да се справят с нарастващите нужди от предприемачество в социалните организации, без да губят представа за важността на социалната дейност. Те трябва да могат да изпълняват функции на управление във всички области на социалната дейност и други свързани сектори като здравеопазване, образование, култура и публичния сектор.

Магистърските програми по социално управление имат положителен ефект върху социалните организации, защото с тези образователни мерки социалните работници са в състояние да подобрят своите икономически и управленски знания и да ги прилагат на практика. Благодарение на тези курсове, те са в състояние да подобрят управлението на техните социални предприятия и да се възползват от повече икономически принципи в социалната дейност. Курсът също подкрепя обмена на опит и изграждането на мрежи от социални предприятия, тъй като участниците са заети в различни социални организации.

Работилница по гражданска трудова заетост в Унгария

Работилницата по гражданска трудова заетост (РГТЗ) започва да действа в Унгария през юли 2003 г. Тя е успешен модел за сътрудничество, насочен към установяване на рамка за граждански диалог в сектора и разширяване и обогатяване нивото на комуникация. Нейната дейност се управлява от председател, който е избран от организациите - членки.

Тя е отворена за всяка асоциация, която отговаря на следните критерии: организация с нестопанска цел, насочена към повишаване на заетостта, според документите на основаването си; има дейности в областта на професионалното обучение

или алтернативна услуга на пазара на труда; регистрирана е в Националния граждански фонд; предметът ѝ на дейност е одобрен като национален.

Работилницата по гражданска трудова заетост има делегирани експерти за всички комитети за мониторинг и съвети за формиране на публични стратегии. Те инициират иновативни програми за заетост и успешно лобират за правото на участие при предоставянето на държавни услуги.

Социалното предприемачество в България

В периода преди 1989 г. в България съществува организация, която осигурява работа на лицата с увреждания. След промените през 1989 г. в тази сфера се получава вакуум. Хората в неравностойно положение много трудно намират работа и достойно заплащане, в голямата си част те са социално слаби, разчитащи на помощи и инвалидни пенсии, които са в минимален размер. Рядкост са работодателите, които дават шанс за достоен труд на лица с увреждания. Държавата и местната власт (с малки спорадични изключения) не подкрепят целенасочено социалните предприемачи. Не е припозната ролята на социалното предприемачество като възможност да създаде интегрирана среда за създаване на работни места с устойчив характер за лица с увреждания и други уязвими групи. Социалните предприятия са тези, които спомагат за процеса на социално включване, солидарност и зачитане на уменията на всеки отделен човек, съсредоточавайки се върху възможностите му за участие в социални и трудови отговорности.

Постепенно с годините, въпреки липсата на постоянна целенасочена подкрепа от страна на държавата и местната власт, започват да се създават социални предприятия. Първоначално се създават социални предприятия в изпълнение на проекти по ОП „Развитие на човешките ресурси“ и външни донорски програми. За съжаление не е предвидена поддържаща подкрепа за тези предприятия след приключване на проектите и това обрича много от тях на провал. Първите добри примери идват от програмите за насърчаване на предприемачеството към Агенцията за хората с увреждания, която дори води регистър на специализираните предприятия и кооперации на и за хора с увреждания. За съжаление дейността на тази агенция е насочена само към една – единствена уязвима група – лицата с увреждания. Така потенциалът на социалното предприемачество остава неразгърнат, а всички останали уязвими групи – необхванати от тази възможност за подкрепа.

Модели на социалните предприятия в България

Към момента в България съществуват различни модели на социални предприятия, като най-често се разпознават:

1. специализираните предприятия (търговски дружества) и кооперации на хора с увреждания. В този случай социалното предприемачество се изразява предимно в осигуряване пряко на заетост на уязвими групи. Проблемът, предвид целите на настоящия доклад е, че нормативно дейността на тези социални предприятия е ограничена само до 1 уязвима група – хората с увреждания.

2. ЮЛНЦ – социално предприятие се изразява в извършването на свързана с мисията (социални/не стопански цели) стопанска дейност – пряко или чрез собствено търговско дружество. В рамките на стопанската си дейност тази група социални предприятия могат да:

- а) осигуряват заетост на представители на уязвима група;
- б) предоставят услуги на пазарен принцип, пряко предназначени за задоволяване нуждите на уязвимите групи;
- в) генерират приход от стопанската си дейност, който се реинвестира в разширяване на подкрепата за уязвимата група;
- г) да съчетават и трите подхода – което е най-често използвания подход.

Традиционни услуги и дейности на социалните предприятия в България

Съгласно действащото българско законодателство и установената практика дейността на социалните предприятие често се изразява в предоставянето на следните видове подкрепа/ услуги:

1. Осигуряване на работа на лица от уязвимите групи и посреднически услуги по заетост

Най-често осигуряването на заетост се осъществява в рамките на самото социално предприятие т. е. то самото се явява работодател на лица от уязвимите групи. Такава дейност например а priori осъществяват специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания, тъй като едно от изискванията на ЗИХУ към тях е определен брой лица от персонала да бъдат лица с увреждания. Наред с тях в практиката има и редица социални предприятия – ЮЛНЦ, които също наемат на работа лица от уязвимите групи (пример: обществена пералня, в която работят жени жертви на насилие и др.).

Посредническите услуги по заетост се изразяват най-общо в предоставяне на специфични услуги, подкрепящи търсенето и намирането на работа. Условието, при които може да се извършва посредничество по информиране и наемане на работа са регламентирани в ЗНЗ. За да бъде приет доставчика на посреднически услуги за социално предприятие е необходимо самият той да включва в предоставянето на тези услуги целевата група, или неговите услуги да са изцяло за уязвимите групи, които могат да ги получат в преференциални условия в сравнение с всички други, които имат нужда. Следва да бъде отбелязано, че ЗНЗ предвижда допълнителна регистрация в Агенция по заетостта.

2. Предоставяне на социални услуги

В българския контекст може да се приеме, че предоставянето на социални услуги срещу заплащане е форма на социално предприемачество. Съгласно ЗСП социалните услуги са „дейности, които подпомагат и разширяват възможностите на лицата да водят самостоятелен начин на живот и се извършват в специализирани институции и в общността“. Според актуалния правен режим доставчиците на социални услуги могат да бъдат ЮЛНЦ, търговци, включително и физически лица, регистрирани по Търговския закон, държавата и общините. Законът предвижда регистрационна процедура за лицата, различни от държавата и общините, които желаят да бъдат доставчици на социални услуги. Доставчиците на социални услуги следва да се регистрират като такива в АСП. Ако ще се предоставят социални услуги за деца, регистрационната процедура в АСП се предхожда от получаване на лиценз за предоставяне на такива услуги от ДАЗД. Предоставянето на здравни услуги, които са изключително за уязвими групи, които са изключени по общия ред от достъп до здравна подкрепа, също могат да се приемат за социално предприемачество, ако отговаря на всички други критерии.

3. Предоставяне на обучителни и образователни услуги

Дейността на социалните предприятия в тази сфера се изразява конкретно в организирането на обучения за лица от уязвимите групи, с оглед придобиването на степен на образование или придобиване, съответно повишаване на тяхната професионална квалификация и то дейността на юридическото лице би се счела за социално предприятие, само ако отговаря на всички горепосочени критерии за социално предприятие. ЗПОО предвижда допълнителна регистрация в НАПОО, ако социалното предприятие ще извършва дейност например като център за професионално обучение или център за информация и професионално ориентиране на лица от уязвимите групи.

Форми на социални предприятия

1. Социалните предприятия като ЮЛНЦ

ЗЮЛНЦ предвижда специални изисквания към ЮЛНЦ и извършваната от тях стопанска дейност, които в най-голяма степен ги доближават до разбирането за социално предприятие:

- Основните им цели са нестопански (социални);
- Да бъде свързана с предмета на основната дейност на ЮЛНЦ,
- Приходите от стопанската дейност следва да се използват за постигане на определените в устройствения акт нестопански цели на ЮЛНЦ,
- Няма право да разпределя печалбата, реализирана от извършваната стопанска дейност между учредителите, членовете, членовете на органите или други свързани или несвързани лица в организацията, подобно на всички останали търговци.

Това е една от най-успешните форми на социални предприятия, тъй като позволяват лесно съчетаване на социалните цели с икономически такива. ЮЛНЦ имат предимства пред икономическите субекти по повод търсенето на социален ефект и те са:

- Тяхна основна цел не е преследване на печалба (каквато е на икономическите субекти), а постигане на идеални цели, свързани с развитие на важни сфери от общ интерес, форми на подкрепа и пр.;
- Според спецификата си, те са близко до хората и техните проблеми, познават нуждите им и това прави възможно лесно да се ориентират какво ще е най-добре за хората и да изберат най-подходящите интервенции;
- Могат да генерират допълнителни ресурси и надграждат, като съчетават публични ресурси с дарителски.

2. Социалните предприятия като търговски дружества

Социалното предприятие може да бъде регистрирано и като търговско дружество. Според българското законодателство съществуват следните видове търговски дружества: събирателно дружество; командитно дружество; командитно дружество с акции; дружество с ограничена отговорност; акционерно дружество. По принцип юридически лица (включително ЮЛНЦ) и физически лица могат да бъдат учредители и съдружници във всеки един от тези видове търговски дружества. Има случаи, когато ЮЛНЦ отделят стопанската си дейност в отделно търговско дружество. Дори и в тази хипотеза, останалите критерии остават гарантирани, доколкото печалбата реализирана от търговското дружество може да бъде разпределена само в полза на самото ЮЛНЦ и така пак ще бъде реинвестирана в постигането на социалните му цели.

3. Специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания

Този вид предприятия са по дефиниция социално предприятие. Техният статут е изрично регламентиран в ЗИХУ. Според закона специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания са тези, които отговарят на следните критерии:

- регистрирани са като търговски дружества по ТЗ или като кооперации по ЗК;
- произвеждат стоки или извършват услуги;
- имат относителен дял на лицата с трайни увреждания, както следва:
 - ❖ за специализирани предприятия и кооперации за незрящи и слабовиждащи лица – не по-малко от 20 на сто от списъчния брой на персонала;
 - ❖ за специализирани предприятия и кооперации на лица с увреден слух – не по-малко от 30 на сто от списъчния брой на персонала;
 - ❖ за специализирани предприятия и кооперации на лица с други увреждания – не по-малко от 30 на сто от списъчния брой на персонала;
- вписани са в регистъра за специализирани предприятия и кооперации, поддържан от АХУ.

През 2019г. около 4800 са самоопределилите се като социални предприятия в страната. От тях 234 са специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания, които осигуряват заетост на 2 615 човека с увреждания.

В края на 2019 г. е създаден Регистър на социалните предприятия. Към 01.01.2020г. само 3 предприятия са подали документи за вписване в регистъра, като все още са в процес на проверка преди вписването.

С приетия в края на 2018г. Закон за предприятията на социалната и солидарна икономика българската държава засветителства волята си да регулира т. нар. трети сектор – социалното предприемчество. Законът си поставя за цел уреждането на обществените отношения, свързани със социалната и солидарна икономика, видовете субекти и мерките за тяхното насърчаване, както и условията и реда за дейността на социалните предприятия. Според закона субекти на социалната и солидарна икономика са кооперациите, юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност и социалните предприятия, а принципите на социалната и солидарна икономика са:

1. преимущество на социалните пред икономическите цели;
2. сдружаване в обществена и/или колективна полза;
3. публичност и прозрачност;
4. независимост от органите на държавната власт;
5. участие на членовете, работниците или служителите при вземане на управленски решения.

Законът за предприятията на социалната и солидарна икономика категоризира социалните предприятия в две групи: клас А и клас А+.

Чл. 7. Социално предприятие клас А е всяко социално предприятие, независимо от правноорганизационната му форма, което отговаря на условията по т. 1, 2 и 3 или по т. 1, 2 и 4:

1. осъществява социална дейност, която произвежда социална добавена стойност, определена съгласно методика, издадена от министъра на труда и социалната политика;

2. управлява се прозрачно с участие на членовете, работниците или служителите при вземане на решения по установена в учредителния договор, устава или друг устройствен документ процедура;

3. положителният счетоводен финансов резултат на предприятието след данъчно облагане за последния отчетен период се разходва повече от 50 на сто и не по-малко от 7500 лв. за осъществяване на социална дейност или цел;

4. не по-малко от 30 на сто и не по-малко от три лица от наетите в предприятието към датата на възникването на трудовото правоотношение са представители на изчерпателно изброени уязвими групи.

Чл. 8. Социално предприятие клас А+ е всяко предприятие, независимо от правноорганизационната му форма, което отговаря на всички условия по чл. 7 или на условията за социално предприятие клас А и на едно от следните допълнителни условия:

1. социалната добавена стойност се осъществява изцяло в административните граници на общини, които за предходната година имат равнище на безработица, равно или по-високо от средното за страната спрямо наличните статистически данни към датата на подаването на заявлението;

2. положителният счетоводен финансов резултат на предприятието след данъчно облагане се разходва повече от 50 на сто и не по-малко от 75 000 лв. за осъществяване на социална дейност;

3. най-малко 30 от наетите са лица по чл. 7, т. 4 и са работили без прекъсване в предприятието през последните 6 месеца.

Глава четвърта от Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика регламентира мерките за насърчаване на социалната и солидарна икономика:

- Създаването и безплатното предоставяне на отличителната марка "Продукт на социално предприятие", чиято цел е да даде шанс на социалните предприятия да излязат на пазара и да бъдат видими за потребителите.

- Министерството на труда и социалната политика създава и поддържа регистър на социалните предприятия, който вече е факт.

- Министерството на труда и социалната политика създава електронна платформа на социалните предприятия, която ще съдържа и база данни за хора от уязвими групи, които могат да бъдат наети на работа, ще дава възможност на предприятията да публикуват свои обяви, ще ги свързва с инвеститори, с НАП, Търговския регистър и други институции, ще даде възможност на социалните предприятия да обменят опит, да предлагат стоките си и да бъдат подпомагани.

- Регистрираните в Националния регистър на социалните предприятия ще се ползват с предимство при кандидатстване с проекти по Оперативна програма „Развитие на

човешките ресурси“, фонд „Социална закрила“ и по програмите на Агенцията за хората с увреждания.

В чл. 13 от Закона са представени и възможностите за подкрепа на социалните предприятия от страна на общините: „(1) Органите на местното самоуправление може да оказват съдействие на субектите на социалната и солидарна икономика в тяхната дейност, като:

1. насърчават развитието на човешките ресурси в областта на социалната и солидарна икономика, като осигуряват достъп до електронната платформа по чл. 12, т. 2;

2. разработват механизми и програми за подкрепа на социалното предприемачество, насочени към развитие на регионалните аспекти на социалната и солидарна икономика, чрез включване на мерки в нормативните актове, свързани с развитието на общината;

3. участват в дейностите на социалната и солидарна икономика чрез различни форми на сътрудничество.

(2) Начините, по които органите на местното самоуправление може да оказват съдействие на субектите на социалната и солидарна икономика, се определят с решение на общинския съвет.“

Насърчителни мерки са разписани и в чл. 15 (1) Социалните предприятия клас А+ може да бъдат насърчени чрез:

1. възмездно учредяване в тяхна полза за развитието на социалните им цели на право на строеж върху имоти - частна общинска собственост, без търг или конкурс след решение на общинския съвет, прието с мнозинство повече от половината от общия брой на съветниците не по-малко от 6 месеца след постъпването на заявлението на социалното предприятие, по ред, определен в наредбата по чл. 8, ал. 2 от Закона за общинската собственост; в този случай социалното предприятие се задължава да продължи да съществува и да действа като такова за срок, не по-кратък от 10 години от учредяването на правото на строеж, като при неизпълнение на това задължение дължи на общината парично обезщетение в размер 40 на сто от цената на учредяване през първите 5 години и 20 на сто от цената на учредяване през периода от шестата до десетата година;

2. възмездно учредяване в тяхна полза за постигането на социалните им цели на право на ползване върху имоти и вещи - частна общинска собственост, без търг или конкурс след решение на общинския съвет, прието не по-малко от 6 месеца след постъпването на заявлението на социалното предприятие, по ред, определен в наредбата по чл. 8, ал. 2 от Закона за общинската собственост; правото на ползване се погасява със заличаването на социалното предприятие от регистъра на социалните предприятия или с изтичането на определения срок, който не може да надхвърля 10 години;

3. финансово подпомагане за обучение за повишаване на професионалната квалификация на лицата по чл. 7, т. 4, наети от социални предприятия клас А+, по предложение на министъра на труда и социалната политика в рамките на определените със закона за държавния бюджет за съответната година средства за осъществяване на

активната политика по заетостта, когато икономическата дейност се извършва изцяло в административните граници на общини, които за предходната година имат равнище на безработица, равно или по-високо от средното за страната.

(2) В случай че, преди да изтекат 6 месеца от постъпването на заявлението на социалното предприятие клас А+ за учредяване на право на строеж или на право на ползване върху имоти и вещи - частна общинска собственост, без търг или конкурс съгласно ал. 1, т. 1 и 2, постъпи заявление от друго социално предприятие клас А+ с искане относно същия имот или вещь, тогава правото на строеж или на ползване върху имота или вещта се учредява по реда на чл. 37, ал. 1 или съответно по реда на чл. 39, ал. 1 от Закона за общинската собственост. При постъпване на последващо заявление от едно или повече социални предприятия за начална дата на предвидения 6-месечен срок се смята датата на подаването на първото по ред заявление.

На 07.05.2019г. Министърът на труда и социалната политика утвърди и Методика за оценка на социалната добавена стойност, произвеждана от дейността на социалните предприятия ([Приложение 1](#)). Целта на тази методика³ е да се набави обективна, систематизирана, специализирана информация, включително и за произвежданата от социалните предприятия добавената стойност, която се явява част от информационното обезпечаване на социалната и солидарна икономика.

Данъчно облагане на дейността на социалните предприятия

1. Корпоративен данък: корпоративен данък се дължи за печалбата, реализирана при осъществяване на стопанска дейност, както и от отдаване под наем на собствено движимо и/или недвижимо имущество, независимо от това дали стопанската дейност се извършва в България или в чужбина. Данъчната ставка е 10% върху печалбата за съответната данъчна година.

2. Данък върху разходите: той бива два вида: данък върху социалните разходи (например, за социалните разходи, направени от социалното предприятие в качеството му на работодател по отношение на неговите работници или служители) и данък върху представителните разходи. Данъчната ставка е 10% върху размера на социалните, съответно представителните разходи.

3. Данък при източника: Данък при източника е окончателен данък, който се отнася за реализираните доходи от осъществяването на т. нар. непряка стопанска дейност, т. е. когато социалното предприятие е обособено в отделно дружество и ЮЛНЦ получава дивиденди или ликвидационни дялове за участието си в него.

4. Данък добавена стойност: Задължението за начисляване на ДДС се отнася до лицата, които извършват независима икономическа дейност. Такава по смисъла на закона е всяка една дейност, която се осъществява редовно или по занятие от едно лице срещу

³ Доклад по чл.22, ал.2 от НОМИОВ за цялостна предварителна оценка на въздействието на проект на Методика за оценка на социалната добавена стойност, произведена от предприятие съгласно чл. 7, т. 1 и §7 от Заключителни разпоредби на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика

възнаграждение. За такава дейност следователно би се считала дейността на социалните предприятия, независимо под каква правно-организационна форма съществуват те.

Данъчни облекчения, които могат да се ползват от социалните предприятия

Общи данъчни облекчения за социални предприятия:

1. Когато социалното предприятие дарява стоки и/или услуги в полза на хора с увреждания (включително и за технически средства за тях), социално слаби лица, деца с увреждания или без родители, наркозависими лица за тяхното лечение, ЗКПО дава възможност за данъчни цели да се признаят счетоводните разходи за тези дарения в размер на 10% от счетоводната печалба.

2. ЗКПО предвижда специфично данъчно облекчение за работодатели, които наемат трайно безработни лица за повече от 12 последователни месеца.

3. Освобождаване от облагане с ДДС на определени сделки, независимо дали доставчикът им (ЮЛНЦ – социално предприятие) е регистриран по ДДС – т. нар. „освободени доставки“. Те са изчерпателно изброени в ЗДДС и за тях е предвидено, че не се облагат с ДДС, ако са налице условията, посочени в закона за всеки конкретен случай. По отношение на социалните предприятия най-голямо значение биха имали следните категории освободени доставки: доставки, свързани със социални грижи и осигуряване, например предоставяне на социални услуги и помощи; доставки с нестопански характер, например когато ЮЛНЦ – социално предприятие организира прояви за набиране на средства за постигане на нестопанските си цели.

4. ЗИХУ и ЗНЗ предвиждат специфични преференции за работодатели на хора с увреждания изразяващи се най-общо във възможността за получаване на средства от републиканския бюджет за покриване на процент от дължими социални и здравни осигуровки за наети хора с увреждания. Конкретните условия са посочени в чл. 26 от ЗИХУ и Раздел II на Глава 6 от ЗНЗ.

Данъчни облекчения приложими само за ЮЛНЦ – социално предприятие

Освобождаване от заплащане на местен данък дарение за получените от ЮЛНЦ – социално предприятие дарения или предоставените от него на други лица. Това облекчение е предвидено в ЗМДТ и може да се ползва само ако ЮЛНЦ – социално предприятие е регистрирано в обществена полза.

Данъчни облекчения приложими само за специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания

ЗКПО дава възможност дължимият от специализираните кооперации на хора с увреждания корпоративен данък да им бъде преотстъпен. Преотстъпването е допустимо, когато преотстъпеният данък се разходва изцяло за интеграция на хората с увреждания или за поддържане и разкриване на работни места за трудоустроени лица в следващите две години след годината, за която се ползва преотстъпването.

Данъчни облекчения за дарителите на социални предприятия

Ако социалното предприятие е част от ЮЛНЦ регистрирано в обществена полза или е регистрирано като лечебно заведение или е специализирано предприятие/ кооперация на хора с увреждания, вписани в регистъра при АХУ, неговите дарители могат да ползват следните облекчения:

- За корпоративни дарители: признаване за данъчни цели на счетоводни разходи за дарения в размер на 10 на сто от счетоводната печалба.
- За индивидуални дарители: признаване за данъчни цели до 5% от стойността на дарението.

Предимство при обществени поръчки

Към момента ЗОП и ППЗОП не предвиждат специални правила за обявяването и възлагането на обществени поръчки, които общо да касаят социалните предприятия.

Единствено по отношение на специализираните предприятия и кооперации на хора с увреждания, които са членове на национално представителните организации на и за хора с увреждания, е предвидена една специфична процедура, при която те се явяват привилегировани спрямо всички останали потенциални кандидати. Тази хипотеза се отнася за случаите, в които предмет на поръчката е някоя от посочените в нарочен списък на Министерски съвет или тя се изпълнява по програми за защита на заетостта на лица с увреждания. В този случай възложителят на поръчката е длъжен да запази за тези предприятия/кооперации правото да кандидатстват за възлагане на поръчката, при условие че те са в състояние да изпълнят най- малко 80 на сто от предмета на поръчката със собствено производство и ресурс или с подизпълнители, които също са специализирани предприятия или кооперации на хора с увреждания.

Анализ на финансовите инструменти в подкрепа на социалното предприемачество

В рамките на проект „Повишаване на социално-приемаческия дух, чрез създаване на иновативни структури за подкрепа на Трансграничния регион“ (“SOCIAL FORCES”), финансиран по договор за БФП № В2. 9с. 04 по програма за трансгранично сътрудничество Интеррег V–А Гърция – България 2014 – 2020 е направено Картографиране и събиране на данни за съществуващи финансови инструменти за социалното предприемачество в България.

В определението дадено за финансовите инструменти от Фонд мениджър на финансови инструменти в България (ФМФИБ), те представляват специализирани финансиращи схеми, съфинансирани със средства от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) и национално финансиране от Оперативните програми (ОП), както и с допълнително привлечени средства от частния и публичния сектор. Финансовите инструменти целят по-ефективно използване на публичния ресурс, в сравнение с безвъзмездната финансова помощ (БФП), и осигуряват финансова подкрепа на

целеве групи крайни получатели за осъществяване на икономически жизнеспособни проекти, като по този начин допринасят за преодоляване на идентифицирани несъвършенства на пазара, както и за постигане на стратегическите цели и политики на Европейския съюз. Средствата, които се предоставят на България от ЕСИФ се управляват от Управляващия орган по съответната Оперативна програма. Прилагайки политиките по програмата, той сключва Финансово споразумение с ФМФИБ за управление на средствата, предназначени за финансови инструменти по съответната Оперативна програма.

ФМФИБ управлява финансовия ресурс за финансови инструменти под формата на Фонд на фондовете, като предоставя средствата на така наречените финансови посредници (вкл. кредитни и финансови институции, фонд мениджъри и др.), избрани от ФМФИБ. Финансовите посредници от своя страна допълват съответния инструмент с частен ресурс и предоставят средствата на допустими крайни получатели под формата на заеми, капиталово и квази-капиталово финансиране.

Стратегиите за прилагане и управление на финансови инструменти са базирани на Предварителна оценка, изготвена по унифицирана за ЕС методология, която оценява разликата между търсенето и предлагането на финансови продукти и определя размера и вида на финансовите инструменти, предвид целите за развитие, заложи в съответната оперативна програмата.

Използването на средствата от финансови инструменти и постигането на заложените цели по Оперативните програми се следи и контролира на всички нива, т.е. на ниво Програма, Фонд на фондове, инструмент, финансов посредник и краен получател и подлежи на одит от органите, упълномощени по закон да извършват тази дейност на национално и европейско ниво. Финансовите инструменти се ползват с няколко основни предимства:

- възможност за използване на т.нар. лостов ефект по отношение на публичните средства (т.е. мобилизиране на допълнителни публични и частни средства за допълване на първоначалното публично финансиране);
- револвиращ характер на предоставения капитал (т.е. неколкократно използване на едни и същи средства), който позволява всяко финансиране чрез такива инструменти да бъде използвано повече от веднъж.
- Преодоляване на несъвършенства на пазара и др.

Финансовите инструменти, които са включени в картографирането и са съотносими към социалното предприемачество са:

Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г. (ОПРЧР)

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (2014 – 2020) е насочена към постигането на висока и качествена заетост, намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване, както и модернизирани на публичните политики. Тя мобилизира средства от Европейския социален фонд (ЕСФ), за да насърчи търсенето на работна сила и да подкрепи създаването на

нови работни места във всички сектори на икономиката, предлагайки на търсещите работа и на работодателите подходящ пакет стимули, в т.ч. информация, посреднически услуги, ориентирани към заявките за свободни работни места, обучения и стимули за намаляване на разходите за труд.

ОП РЧР 2014-2020 г. подкрепя постигането на националните цели в областта на трудовата заетост, борбата с бедността и социалното изключване в контекста на Стратегия "Европа 2020".

Стратегията на ОП РЧР предвижда участието на социалните партньори на всички равнища в различните направления за осигуряване на по-висока и по-качествена заетост. Съществен принос с висока добавена стойност ще имат действията на социалните партньори изпълнявани съвместно, както помежду им, така и с други институции и заинтересовани страни на пазара на труда. Очаква се тяхното участие да подпомогне по-лесното приспособяване на българския пазар на труда към общите за държавите-членки на Европейския съюз насоки за политиките по заетостта, в изпълнение на стратегия „Европа 2020“.

ОП РЧР е с общ бюджет от 2 136 251 557 лева. Тя обхваща финансиране от (ЕСФ), Инициативата за младежка заетост (ИМЗ) и национално съфинансиране. Целите на Програмата са адресирани в пет приоритетни оси, три от които попадат в разглежданата от нас тема за социалното предприемачество. Това са:

Приоритетна ос 1 - „Подобряване достъпа до заетост и качеството на работните места“, която включва две тематични цели. Едната е за „Насърчаване на устойчивата и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила“, а другата – „Инвестиции в образованието, обучението, включително професионалното обучение за придобиване на умения и ученето през целия живот“.

Приоритетна ос 2 - „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване“ обхваща само по-слабо развитите региони и целевите общности са мигрантите, ромите и други маргинализирани групи.

Приоритетна ос 4 - „Транснационално сътрудничество“ отпускат се безвъзмездни финансови средства за насърчаване на транснационалното сътрудничество в сферата на пазара на труда, социалното включване, здравеопазването, равните възможности, недопускането на дискриминация и укрепването на институционалния капацитет.

На 17 май 2016 г. беше подписано Финансово споразумение между Министерството на труда и социалната политика на Република България като Управляващ орган на програмата и "Фонд мениджър на финансови инструменти в България" ЕАД (ФМФИБ ЕАД). Със споразумението е възложено на ФМФИБ ЕАД да управлява 70 024 516 лв. от ОПРЧР 2014-2020 г., предназначени за предоставяне на подкрепа чрез финансови инструменти.

Средствата за финансови инструменти по ОПРЧР 2014-2020 г. се предоставят като микрокредити и гаранции, които да компенсират недостатъчното предлагане на финансови продукти в подкрепа на целевите групи на Оперативната програма.

Финансовият инструмент "Микрокредитиране със споделен риск" цели именно подобряване на достъпа до финансиране на допустими крайни получатели, както и да привлече допълнителен частен капитал, насочен към постигане на публичните политики в сферата на заетостта. В допълнение е предвиден финансов инструмент за гаранции, покриващи загуби по портфейл от микро кредити с таван на загубите.

От петте приоритетни оси, обхващащи целите на Програмата, финансови инструменти е предвидено да се прилагат по приоритетна ос 1 "Подобряване достъпа до заетост и качеството на работните места" и приоритетна ос 2 "Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване". А безвъзмездна финансова помощ ще се прилага по приоритетна ос 4 „Транснационално сътрудничество“.

В приоритетна ос 1 "Подобряване достъпа до заетост и качеството на работните места" е предвидена безвъзмездна помощ и финансови инструменти в подкрепата на стартирането на самостоятелна стопанска дейност и развитието на предприемачество. В своята реализация, това приоритетно направление е в унисон с плана за действие на ЕС „Предприемачество 2020 г.“.

Бенефициенти по приоритетна ос 1 са: неправителствени организации; предприемачи и иноватори; институции и администрация и други бенефициенти. Програмата съдейства за реализацията на мерките от всеки един от трите стълба на Плана за действие на ЕС, а именно:

- Обучение по предприемачество за придобиване на бизнес умения, ключови за предприемачеството компетенции и предприемачески начин на мислене;
- Създаване на подходяща среда за предприемачеството чрез предоставяне на достъп до финансов ресурс за стартиране и развитие на собствен бизнес в първите моменти от съществуването на фирмата;
- Достигане на специфични групи, които по-трудно и по-рядко стартират предприемаческа дейност, като например жените, младите хора, по-възрастните хора, хората с увреждания, дълготрайно безработните. Сред подкрепените са и наетите лица, които са натрупали достатъчно знания и опит и желаят да направят нова крачка в професионалното си развитие, започвайки собствен бизнес.

За осъществяване на посочените стратегически насоки в сферата на пазара на труда, програмата предвижда модернизиране на политиките и предоставянето на публични услуги в тази сфера. Затова стратегията на ОПРЧР се фокусира и върху мерки, имащи за цел подобряване работата на институциите с оглед по-доброто прогнозиране на потребностите и развитието на пазара на труда – в сътрудничество с всички заинтересовани страни. Приоритет са изграждането на мрежи и партньорства на местно, регионално и централно ниво за по – доброто и ефективно управление на активната политика на пазара на труда.

Инвестиционен приоритет 5 е насочен към „Самостоятелна заетост, предприемачество и създаване на предприятия, включително иновативни микро, малки и средни предприятия“, което е една от подходящите програми за развитие на социалното предприемачество, макар и не конкретно насочени към него.

Вторият стълб на приоритетна ос 2 "Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване" е свързан с необходимостта от постигане на значителен, осезаем и устойчив напредък в посока намаляването на високия риск от бедност и социално изключване, на които са изложени българските граждани. По тази приоритетна ос са предвидени финансови инструменти и безвъзмездна помощ предназначени за развитие на социалното предприемачество. След като за периода 2007–2013 г. ОПРЧР подпомага създаването и развитието на социални предприятия, ангажирани с предоставянето на услуги и осигурили реална трудова заетост на лица от уязвими социални групи, както и тяхната ресоциализация чрез осигуряването на защитена заетост, в периода 2014-2020 г. безспорният приоритет на ОПРЧР в рамките на втория стълб е отново подкрепа на политиките за активно включване, съчетаващи комплекс от интегрирани мерки за улесняване достъпа до заетост на хората, отдалечени от пазара на труда.

Бенефициенти по тази ос са: социални предприятия, работодатели, специализирани предприятия на хора с увреждания, кооперации на хора с увреждания, общини и райони на общини, доставчици на социални услуги и неправителствени организации.

Приоритетна ос 2 е най-конкретно насочената ос към изграждането и разширяването на социални предприятия. В инвестиционен приоритет 4: „Насърчаване на социалното предприемачество и на професионалната интеграция в социалните предприятия и насърчаване на социалната и солидарна икономика с цел улесняване на достъпа до заетост“ са посочени следните специфични цели:

- Увеличаване броя на заетите в социалните предприятия след получена подкрепа;
- Брой подкрепени кооперативни предприятия и предприятия на социалната икономика, продължили дейността си 6 месеца след приключване на операцията;
- Неактивни и безработни участници в заетост след приключване на операцията;

В прилагането на този тип социални политики важна роля имат националната и местната власт, но и социалната икономика и социалното предприемачество. Средствата, които се предлагат от ЕС се обосновават в две от съществените характеристики на социалното предприемачество. Първо, те действат на местно ниво в мрежа с множество заинтересовани страни и познавайки добре местните проблеми могат да предложат решения, доказано работещи на място, като достигнат до онези групи в риск от бедност или социално изключване, до които активните социални политики достигат много по-рядко в сравнение с чисто пасивното подпомагане. Второ, организациите от социалната икономика имат потенциала да мобилизират и активизират самите хора в риск от бедност и социално изключване и така да им дадат възможност да участват сами в подобряването на своята жизнена ситуация.

По приоритетна ос 4 „Транснационално сътрудничество“ се отпускат безвъзмездни финансови средства за насърчаване на транснационалното сътрудничество в сферата на пазара на труда, социалното включване, здравеопазването, равните възможности, недопускането на дискриминация и укрепването на институционалния капацитет.

Приоритети насочени към социално предприемачество на хора застрашени от социално изключване в тази приоритетна ос се извършват от:

Инвестиционен приоритет 4: „Самостоятелна заетост, предприемачество и създаване на предприятия, включително иновативни микро, малки и средни предприятия“;

Инвестиционен приоритет 5: Приспособяване на работниците, предприятията и предприемачите към промените;

Инвестиционен приоритет 10: „Насърчаване на социалното предприемачество и на професионалната интеграция в социалните предприятия, на социалната и солидарна икономика с цел улесняване на достъпа до заетост“;

Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020г.

Програмата стимулира икономическия растеж и увеличаване на производителността, особено на (МСП). Залага на сътрудничеството между бизнеса и научноизследователските мрежи и на повишаването на предприемаческата активност в България. За нея са предвидени финансови инструменти като банкови заеми, гаранции и дялови инвестиции.

Основните очаквани резултати от изпълнението на ОПИК са да бъдат подпомогнати повече от 9000 предприятия чрез безвъзмездни средства и финансови инструменти, да се мобилизират повече от 1 млрд. евро частни инвестиции, да се увеличи делът на иновативните предприятия, да се увеличи производителността на МСП и да се допринесе за намаляването на енергийната интензивност на икономиката.

Приоритетна ос 2 „Предприемачество и капацитет за растеж на МСП“ на програмата е насочена към:

- финансови инструменти в подкрепа на предприемачеството, вкл. финансови инструменти, комбинирани с безвъзмездна финансова помощ;
- насърчаване на предприемаческите идеи в области, свързани с европейски и регионални предизвикателства и секторите на НСНМСП (Национална стратегия за насърчаване на малки и средни предприятия);
- общи производствени инвестиции за подобряване на производствения капацитет за растеж чрез ефективното и ефикасно използване на факторите на производство и чрез изграждането на възможности за възприемане и адаптиране на европейски и международни знания и технологии;
- подкрепа за специализирани услуги за МСП за развитие и укрепване на управленски капацитет;
- подкрепа за растеж на предприятия чрез подобряване на качеството и чрез насърчаване на използването на информационни и комуникационни технологии и услуги;
- подкрепа за осъществяване на дейности и предоставяне на услуги в пряка полза за развитието на бизнеса и възможностите за експортна ориентация на МСП.

Тази приоритетна ос би била подходяща и за развитието на социално предприемачество, чиито бенефициенти са малки и средни предприятия чрез Фонд на фондовете, кредитни и финансови институции, други посредници.

Промяната

Промяната⁴ е инициатива на Нова Броудкастинг Груп, която се осъществява в партньорство с Фондация Reach for Change България. Тя цели да подобри живота на децата в България, като открива мотивирани социални предприемачи и им помага да осъществят идеите си на практика.

До момента инициативата се е провела пет пъти и е дала шанс на двадесет и два проекта да реализират реални резултати. Нова Броудкастинг Груп включва своите служители в доброволчески четения, интервюта с кандидатите и финалното жури за избора на големия победител. Кампанията осигурява медийна подкрепа за всички участници в Инкубатора, а нейни служители се ангажират като ментори, за да споделят бизнес опит и стратегически съвети.

Изискванията към кандидати, които искат да участват в кампанията със собствена идея за реализиране на социално предприятие и социално предприемачество са:

- Посветени на реална социална тема;
- Новаторска, но и с потенциал за реализация;
- Идея в ранен етап на развитие;
- Значителен социален ефект;
- Потенциал за ефект върху значима част от целевата група;
- Потенциал за финансова устойчивост;

Фондация Reach for Change подкрепя социални предприемачи, които създават по-добър свят за децата в 17 държави на 3 континента – Европа, Азия и Африка. Фондацията е създадена през 2010 г. в Швеция от Kinnevik Group и Сара Дамбер и осъществява дейност в България от 2014 година насам. Кандидатства се чрез онлайн формуляр. Конкурсът е отворен както за юридически лица с нестопанска цел, така и за физически лица. Не се изискват допълнителни документи.

Център "Ринкър"

Център "Ринкър"⁵ за предприемачество и обучения е създаден от Фондация VCause (доскоро „Помощ за благотворителността в България“) през 2014 г. с финансовата подкрепа на Фондация КАФ Америка. Каузата

⁴ Сайт на програмата – www.nova.bg/promyanata

⁵ Сайт на програмата - www.rinkercenter.org

на център „Ринкър“ е да насърчава образованието, ученето през целия живот и да подпомага предприемачеството и развитието на бизнеса в България.

Програмите са насочени към създаване на възможности за устойчива заетост, повишаване на конкурентоспособността, добавяне на стойност и иновации, с цел подобряването на качеството на живот в България с фокус върху селските райони. Център "Ринкър" подкрепя надграждащо обучение и квалификация на българските учители, стимулирайки използването на най-новите технологии, интерактивни методи на преподаване и разбиране на студенти със специални нужди - увреждания, затруднения в обучението, етнически малцинства. Центърът подпомага и развитието на активните млади хора и децата.

Програми на център „Ринкър“:

БАКБ Предизвикателство е конкурсна програма за социални предприемачи, финансирана от Българо-американска кредитна банка, с фокус върху “зелени” и устойчиви инициативи. Тя предоставя възможност на предприемачи в начален етап да преминат през структурирани обучения, самостоятелна работа, коучинг сесии, както и персонални занимания с водещи професионалисти и предприемачи във всички сфери на бизнеса.

Финансовата подкрепа, която се предоставя е до 20 000 лв. и е насочена към хора с добри идеи за бизнес в темата на конкурса, микро, малки и средни предприятия с по-малко от три приключили финансови години. В програмата не се допускат следните кандидати:

- Организации с нестопанска цел и читалища;
- Общински социални предприятия;
- Предприятия с мажоритарно участие на държавата и/или общините;
- Синдикати;
- Предприятия за производство на продукция със специално предназначение (военна промишленост);
- Охранителни организации;
- Организации, извършващи хазартна дейност;
- Нови клонове на действащи компании;
- Ако компанията има придобити средства от външно финансиране на стойност по-голяма от 100 000 лева, тя няма да бъде допусната до участие в конкурса;
- Ако компанията има генериран приход от над 100 000 лева на годишна база, тя може да участва само след допълнително одобрение на комисията;
- Ако проектът се отнася до разширение на съществуващи компании и дружества, обект на собственост на инвестиционни организации.;
- Не могат да кандидатстват служители, членове на управителните органи на Център "Ринкър" и Фондация VCause и Българо-американска кредитна банка АД и техните роднини по права линия до трета степен и по сребрена - до втора степен

Rinker’s Challenge е програма, която се изпълнява четири поредни години и е насочена към идеи както за социално предприятие, така и за традиционен бизнес.

Конкурсът цели да подкрепи старта и развитието на стопански инициативи, които имат отчетливо положително въздействие върху живота на хора и общности в различни обществени сфери.

1. Здраве - Проектите водят до ползи, свързани със здравословен начин на живот, хранене, движение; подобряване на здравния статус на хора от различни общности или със специфични потребности от здравна помощ или цялото общество; осигуряват или улесняват достъп до качествени здравни грижи или иновативни продукти в медицината и здравните грижи.

2. Култура и ценности - Проектите водят до ползи, свързани с общуването с продукти на изкуство и култура и досега с общочовешки ценности; подобряване и улесняване на достъпа до културни продукти; развитие на изкуствата и занаятите и придобиването на знания, вкус и устойчив интерес към културните постижения.

3. Образование и умения - Проектите водят до ползи, свързани с подобряване на образованието, квалификацията и социалните умения на хора от различни групи и общности; подобряват качеството и улесняват достъпа до образователни продукти и услуги, както във формалното, така и в неформалното образование, във всички области на човешкото познание.

4. Природа и ресурси - Проектите водят до природосъобразен начин на живот на хората и съхранение на природните ресурси; предвиждат природосъобразни процеси на производство; намаляват използваните ресурси и енергия и количествата отпадъци; установяват принципите на устойчивостта в различни стопански отрасли.

5. Социално включване и човешки права - Проектите водят до овластяване на хора и общности, за да могат те да водят самостоятелен и достоен живот според своите възможности и специфични нужди; въвеждат иновативни социални услуги или подобряват достъпа и качеството на услугите; подпомагат заетостта на хора със затруднен достъп до пазара на труда; повишават уважението към различните общности и техните права.

6. Иновации - Във всяка от 5-те области може да се представи специфичен иновативен проект, водещ до ефект върху живота на хората. Избирайки тази 6-та област, то е заради изключителното ниво на иновация, което проектът предвижда и което прави тази иновация най-важният елемент на идеята.

„Самостоятелен бизнес“

„Самостоятелен бизнес“ е част от програмите и проектите за започване и развитие на самостоятелна стопанска дейност на хората с увреждания, финансирани от средствата на Агенцията за хората с увреждания.

„Самостоятелен бизнес“ е проект финансиран от средствата на Агенцията за хората с увреждания с методика по чл. 19, ал. 1 от Правилника за прилагане на закона за интеграция на хората с увреждания (ППЗИХУ) във връзка с чл. 8.

т. 5 и чл. 31 от Закона за интеграция на хората с увреждания (ЗИХУ) за финансиране на проекти по програмите, стимулиращи трудовата заетост и самостоятелната стопанска дейност от лица с увреждания.

Насочен към развитието на самостоятелен бизнес на хората с увреждания, по този инвестиционен проект могат да кандидатстват физически лица с трайни увреждания. Приоритетна цел на проекта е едноличният собственик да осигурява своите доходи от функциониране на собственото си предприятие в изпълнение на задълженията чрез самостоятелно извършване на основната(ите) дейност(и), записана(и) в Търговския регистър при учредяване на предприятието. В този смисъл за нуждите на извършваната стопанска дейност едноличният собственик може да наема и други лица за осъществяване само на спомагателни, неуправленски, неопределящи профила на дейност на предприятието видове работи.

Финансовите средства за класирано конкурсно предложение се отпускат само на еднолични предприятия на лица с трайни увреждания и са в размер до 20 000 лв. Спечелилият финансиране кандидат трябва да учреди предприятие, като първоначалните разходи по учредяването на предприятието се поемат от него, след което изразходваните средства му се възстановяват при сключване на договора за финансиране с АХУ.

За да кандидатства за създаване на предприятие по този проект, кандидатът трябва да притежава подходящите умения, квалификация и управленски опит за реализиране на начинанието, които се описват в саморъчно подписана от него автобиография, която се прилага към конкурсните документи. Ако кандидатът се нуждае от придобиване на нови умения или от повишаване на квалификацията си във връзка с извършване на предвидени в конкурсното предложение дейности, той може да планира участието си в обучителен курс.

Дейностите, които се изпълняват в рамките на конкурсното предложение, се делят на две групи. Към първа група се отнасят инвестиционните дейности, чието осъществяване подготвя започването и развитието на самостоятелна стопанска дейност. Тази подготовка не може да надвишава 4 месеца. Към втора група дейности се отнасят дейностите, които предстои да се изпълняват след приключване на инвестиционните дейности. Те трябва да носят печалба на предприятието, което е предпоставка за неговата ефективност и ефикасност. Продължителността на дейностите от втора група не може да бъде по-малка от 36 (тридесет и шест) месеца.

През 2016 година по тази програма са одобрени и финансирани два проекта от област Хасково. През 2016 година финансиране за развитие на собствен бизнес по Методика чл. 19, ал. 1 от ППЗИХУ във връзка с чл.31 от ЗИХУ, печели Иво Петров Мавров от гр. Димитровград. Той създава фирма ДЪРВОЯД ЕООД за производство на мебели, производство и търговия със стоки и услуги в първоначален, преработен или обработен вид, както и всяка незабранена от закона дейност.

Иван Василев Тошев от гр. Хасково създава фирмата БУЛБИОХЕРБА ЕООД за производство и продажба на стоки; изкупуване, преработка и търговия на всички видове селскостопанска продукция, както и всички дейности незабранени от закон.

Програма за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г

Подмярка 6.2 „Стартова помощ за неземеделски дейности“ предоставя възможност и подпомага стартирането на нови неземеделски дейности в селските райони. Дейностите по тази подмярка трябва да са нови за предприятието или лицето, което получава подпомагането.

Тази подмярка дава възможност да се развива предприемачеството в селските райони, като от нея могат да се възползват земеделски стопани или микро предприятия, регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон, Закона за кооперациите или Закона за вероизповеданията, както и физически лица, регистрирани по Закона за занаятите, които имат седалище/клон или съответно постоянен адрес за физическите лица на територията на селски район. Неземеделските дейности могат да включват:

- Дейности за развитие на туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги);
- Производство или продажба на продукти, които не са включени в Приложение 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз (независимо от вложените продукти и материали);
- Развитие на услуги във всички сектори (например: грижи за деца, възрастни хора, хора с увреждания, здравни услуги, счетоводство и одиторски услуги, ветеринарни дейности и услуги базирани на информационни технологии и др.);
- Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление;
- Развитие на занаяти (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности) и други неземеделски дейности.

Подмярка 6.2 „Стартова помощ за неземеделски дейности“ предоставя безвъзмездна финансова помощ под формата на фиксирано плащане, което не надвишава 25 000 евро, като подпомагането се извършва чрез две плащания, представляващи първо плащане в размер на 15 000 евро – до 3 месеца от сключване на договор и второ плащане при коректно изпълнение на бизнес плана, но не по-късно от петата година, в размер на 10 000 евро. Второто плащане се извършва, ако кандидатът коректно е изпълнил бизнес плана и е създадено най-малко едно работно място (включително самонаемане).

Фондация „Лале“ - Програма за малки грантове

фондация **ЛАЛЕ**
В добри ръце

Програмата⁶ финансира малки проекти, за да насърчи участието на хора от местната общност в инициативи и дейности, които решават конкретен местен проблем, подобряват условията на живот, улесняват достъпа до информация, насочени са към активизиране на младежите и възрастните хора за решаване на проблемите им към въвеждане на съвременни модели и практики за социални услуги в общността.

VIVACOMFund

VIVACOMFund съсредоточава корпоративната социална отговорност на телекомуникационната компания Виваком, акцент на която са образованието, спортът, професионалната реализация, благотворителността и културата. През 2015 година за пръв път стартира и Програмата „Регионален грант“. VIVACOM стартира програма „Регионален грант“ с подкрепата на Фондация Български център за нестопанско право. Програмата предоставя безвъзмездна помощ/грантове на граждански организации, читалища и училища от цялата страна за проекти на местно ниво. Програмата няма ограничение за сферите, в които ще се развиват идеите, важно е инициативите да са насочени към промяна, полезна за общността.

Финансирането за всеки проект може да бъде до 5 000 лева, като няма ограничения в броя проекти, които една организация подава, както и дали е била сред печелившите в предходна година. Общата стойност на VIVACOM „Регионален грант“ през 2018 година е 60 000 лева. Програмата подкрепя инициативи с продължителност до 1 година.

Програмата няма ограничение за сферите, в които се развиват идеите. При преценката на инициативите се взимат под внимание следните ключови фактори:

- Ефект върху хората на местно ниво;
- Полза за общността от реализиране на инициативата;
- Въвличане на общността;
- Иновативност или нов начин за решаване на проблем.

За финансиране могат да кандидатстват само читалища, училища и юридически лица с нестопанска цел в обществена полза. По проекта не могат да кандидатстват:

- Вероизповедания;
- Политически партии и свързани с тях организации;
- Бизнес асоциации;
- Синдикални организации;
- Общини и асоциации на местните власти.

⁶ Източници на информация: <http://www.tulipfoundation.net/id-85/Small-Grants-Programme.html>

„Tu и Lidl за по-добър живот“

„Ти и Lidl за по-добър живот“ е социално отговорна инициатива на хранителната верига Лидл България. "Ти и Lidl за по-добър живот" има за цел да подкрепи проекти на неправителствени организации (сдружения, фондации, читалища, училищни настоятелства и други организации с нестопанска цел), като им помогне да реализират своите идеи за по-пълноценен и качествен живот на местните общности. Инициативата мотивира гражданите чрез техните граждански организации да подобряват условията на живот в своите населени места, като осъществяват проекти в областта на образователните инициативи, опазването на околната среда, културата и историческото наследство, както и здравословния начин на живот. Проектите, одобрени за финансиране, могат да получат грант в размер до 10 000 лева.

Положителни предпоставки за развитието на социалното предприемачество

Не можем да кажем, че в България социалното предприемачество не се развива. Налице са редица предпоставки, които не ограничават дейността на социалните предприятия и ефекта от дейността им. Това, което е благоприятно, не пречатства и затова можем да го квалифицираме като добра среда, е:

1. Концепцията (разбирането за социално предприятие) е широка, и това позволява гъвкавост и възможност тази дейност да се извършва под различни форми;
2. Приемането на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика ясно засвидетелства вниманието, което държавата отдава на социалното предприемачество;
3. Предвидения в закона регистър на социалните предприятия ще направи достъпа до информация за тях по-лесен;
4. Създаването и безплатното предоставяне на отличителната марка "Продукт на социално предприятие" ще даде шанс на социалните предприятия да излязат на пазара и да бъдат видими за потребителите;
5. Министерството на труда и социалната политика планира създаването на електронна платформа на социалните предприятия, която ще съдържа и база данни за хора от уязвими групи, които могат да бъдат наети на работа, ще дава възможност на предприятията да публикуват свои обяви, ще ги свързва с инвеститори, с НАП, Търговския регистър и други институции, ще даде възможност на социалните предприятия да обменят опит, да предлагат стоките си и да бъдат подпомагани. Тази платформа би имала безспорен принос за развитието и устойчивостта на социалните предприятия;
6. Регистрираните в Националния регистър на социалните предприятия ще се ползват с предимство при кандидатстване с проекти по Оперативна програма „Развитие на

човешките ресурси“, фонд „Социална закрила“ и по програмите на Агенцията за хората с увреждания.

7. Принципно, в българското законодателство, не са въведени сериозни ограничения пред свободната стопанска инициатива, и има тенденция за намаляване на регистрационни и лицензионни режими, което ще подкрепи развитието на бизнес инициативите, в това число и социалното предприемачество;

8. Корпоративният данък е в размер на 10% процента, и това само по себе си е сериозно облекчение за стопанския оборот;

9. ЮЛНЦ, които по дефиниция имат социални цели и често са водещ фактор, ангажиран с подкрепата на уязвимите групи, могат да извършват стопанска дейност и то при сравнително облекчени условия.

Ограничения пред социалните предприятия

Въпреки усилията на държавата в последните няколко години да създаде добри условия за развитието на социалното предприемачество са налице конкретни факти и обстоятелства – с пряко или косвено значение, които водят до ограничаване развитието и устойчивостта на социалните предприятия в България. Сред тези ограничения можем да посочим:

1. Наличието на специален регистрационен режим ограничава онези предприятия, които не отговарят на критериите за вписване в регистъра на социалните предприятия;

2. Законът за предприятията на социалната и солидарната икономика определя тези предприятия по начин, който може да изключи много от по-малките НПО, които в своята същност са социални предприятия, тъй като изисква социалното предприятие да инвестира най-малко 3 750 евро от печалбата си обратно в дейностите си със социална цел или да наеме най-малко трима души от уязвими групи.

3. В последните години има непостоянен бизнес климат в резултат на глобалната икономическа криза, както и нестабилната политическа обстановка. Според Индекса за устойчивост на гражданските организации за 2018 г. средата за тяхното развитие остава нестабилна. Липсва подкрепа за устойчивост на дейностите на НПО, особено за малките организации, които остават изцяло зависими от програмите на външни донори, които са краткосрочни и често със съвсем различни приоритети;

4. Липсват сериозни и дългосрочни програми насърчаващи подкрепената и защитена заетост. Ако има такива, те са насочени основно към хора с увреждания, но не и към други уязвими групи;

5. Механизмите за финансиране за започване на дейността и нейното поддържане са сериозно ограничени:

– Банкови кредити – изключително затруднени, без особени облекчения за някои категории социални предприятия, например ЮЛНЦ;

– Рисково финансиране (чрез дялово участие) – почти не е развито. Освен това, всички инвеститори търсят на първо място възвръщаемост на инвестицията, което при социалните предприятия е по-трудно или поне отнема повече време;

– Ограничено или почти липсващо национално грантово финансиране като към момента подобно финансиране има само в рамките на АХУ и спорадично по ОП „Развитие на човешките ресурси“;

– Липса или недостатъчен брой финансиращи програми на местно (общинско) ниво.

6. Проблеми, свързани с финансирането по Оперативните програми на ЕС:

- Финансират предимно заетост, но не и предприемаческата дейност като такава;
- Увеличават зависимостта към грантовото финансиране;
- Проектният модел на финансиране страда от хронична липса на устойчивост;
- Бавни, тромави процедури при администрирането на проекти;
- Фокусират се върху краткосрочни резултати, предимно количествени и се затрудняват да поставят за цел (и съответно да могат да оценяват) по-цялостно въздействие;
- Проектното финансиране поражда съмнения за наличие на корупционни интереси, които нямат общо с декларираната социална кауза;
- Почти никога не предвиждат средства за организационни и институционално развитие на организациите, изграждане на сектор и мрежи;
- Често се изисква собствен принос.

7. Липса на мениджърски и маркетингов опит – това е проблем на НПО сектора, който по принцип привлича кадри с различен профил от необходимия за реализация на мениджърски или маркетингови позиции. Доколкото гражданският сектор е най-активен в създаването на социални предприятия, помощта в тази област се превръща в необходимост.

8. Социалните предприятия са силно затруднени в намирането и обучението на подходящи кадри;

9. Проектното финансиране и липсата на регулярни плащания силно затруднява задържането на постоянен квалифициран персонал.

Социалното предприемачество в Област Хасково

Демографски и икономически профил на областта

Област Хасково е разположена в югоизточната част на Южен централен район. Тя включва 261 населени места, организирани в 11 общини: Хасково, Димитровград, Харманли, Симеоновград, Свиленград, Маджарово, Ивайловград, Любимец, Минерални бани, Стамболово и Тополовград с обща площ 5543 км².

В област Хасково живеят 228 141 души към 31.12.2018г., което представлява 3,26 % от населението на страната. Десетте града на областта обитават 165 460 души, или 72,53 % от населението на областта. В град Хасково живеят 70 406 души, което е приблизително 1/3 от населението на областта.

Според Индекса⁷ за регионално развитие за 2018 г. на Института за пазарна икономика, икономическото развитие на областта е слабо, а социалното развитие – незадоволително.

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Хасково продължава да нараства през 2016 г., но ръстът е сравнително нисък и по този показател областта изостава значително от средните стойности за страната – 7 276 лв. на човек при 13 206 лв. на човек в страната. Наред с брутния вътрешен продукт, заплатите и доходите в областта също нарастват, но и при тях увеличението е с по-нисък темп от средното за страната. Средната годишна брутна заплата на наетите в област Хасково достига 7 964 лв. през 2016 г., което оставя Хасково сред петте области в страната със заплата от под 8 хиляди лева. Относително нисък дял от местното население живее с материални лишения, но дялът на населението, живеещо под линията на бедността за страната остава висок и през 2017 година.

След няколко години на застой икономическата активност в областта намалява с близо 2 п.п. до 68% и остава под растящата активност в страната през 2017 година. Намалението е съпроводено със значително намаляване на безработицата (до под 5% при над 6% в страната) и задържане на нивото на заетостта под средното за страната (64% при 67% в страната). Развитието на пазара на труда е ограничено от влошената образователна структура на населението. Дялът на висшистите сред 25-64-годишните е 17% (при 28% в страната), а на тези с основно и по-ниско образование – 20% (при 17% в страната).

⁷ <https://www.regionalprofiles.bg/bg/regions/haskovo/>

Бизнес и инвестиционната активност в област Хасково остават сравнително ниски. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението намаляват в унисон със спада, който се наблюдава в страната, но през 2016 г. единствено в областите Хасково и Кърджали те се свиват до под хиляда лева на човек (при 2 488 лв. на човек за страната). През 2016 г. за втора поредна година в областта се наблюдава увеличение на чуждестранните преки инвестиции, но обемът им в областта остава сред най-ниските в страната – 516 евро на човек при 3 310 евро на човек в страната. Увеличение има и по отношение на усвоените европейски средства. Към 30 юни 2018 г. стойността на изплатените суми по оперативните програми в областта достигат 1 032 лв. на човек (при 1 543 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много усвоява община Свиленград.

Застаряването на населението в област Хасково следва общите тенденции в страната, въпреки че демографската картина в областта се влошава с по-бързи темпове. Коефициентът на естествен прираст намалява до -8,3‰ при -6,5‰ в страната през 2017 година.

Нетният коефициент на записване на населението в V-VIII клас в областта остава по-нисък от средния за страната и през 2017 година. Същевременно се наблюдава символично намаление на дяловете на второгодниците и на отпадналите от основното и средното образование, но и двата показателя остават по-неблагоприятни от средните за страната. Представянето на зрелостниците от областта на матурата по български език и литература през 2018 г. е сравнително ниско. Средният успех на учениците от областта е 3,87 (при 4,24 в страната), а делът на слабите оценки е над 10% (при под 6% в страната). Училищата в областта успяват да привлекат нови учители през 2017 г., но относителният им брой остава значително по-нисък от средния за страната. Студентите в двата филиала на университети в областта се увеличават през 2017 г., въпреки обратната тенденция в страната, но относителният им брой спрямо населението остава сравнително нисък.

През 2017 г. в областта се забелязва още по-голям недостиг на лекари – както на общопрактикуващи, така и на специалисти. Легловата база също остава сред по-ограничените в страната. Броят на леглата в местните многопрофилни болници е 3,4 на хиляда души от населението при 4,9 на хиляда души в страната. Тези фактори вероятно са обяснението за сравнително ниския относителен брой преминали болни за лечение – 201 на хиляда души при 242 на хиляда души в страната.

Икономика и предприемачество

Промишлеността⁸ в област Хасково се характеризира с добре развита отраслова структура и утвърдени пазарни традиции. Големите производствени дружества са главна движеща сила на местната икономика, докато малките и средни предприятия допринасят за подобряване на бизнес средата, ускоряване на икономическия растеж и оптимизиране на производствената структура на областната икономика. Секторът на малките и средни предприятия в област Хасково има най-много резерви за разкриване на алтернативна

⁸ <http://www.hs.government.bg/page/248-biznes-profil-na-oblast-haskovo>

заетост и нови работни места, като в бъдеще, неговото значение за общата икономическа стабилност на региона ще продължи да нараства. Доминиращо значение за областната икономика имат отраслите: химическа промишленост, винопроизводство, производството на храни, напитки и тютюневи изделия, шивашка и текстилна индустрия, строителство и машиностроене за хранително-вкусовата промишленост.

Селското стопанство е един от водещите отрасли за област Хасково, който създава заетост на голяма част от населението в региона.

Броят⁹ на нефинансови предприятия на 1000 души от населението има леко повишение – достига до 50 при среден брой 57 на хиляда души в страната. Микропредприятията съставляват 93.5% от всички предприятия в областта.

По отношение на социалните предприятия не е достъпна статистика за броя им. Единствените сигурни данни за социалните предприятия са по отношение на специализираните предприятия и кооперации на и за хора с увреждания, които за област Хасково са 7 на брой. От тях 3 се намират в гр. Хасково, 3 в гр. Димитровград и 1 в гр. Харманли. Общият брой на заетите лица в тях е 44.

1. „Тих труд " ЕООД, гр. Хасково (Отдаване на имущество под наем, Услуги по почистване на сгради) – 2 заети лица;
2. "СВЕКАТЕКС" ЕООД, гр. Димитровград (Производство на работно облекло и спално бельо) – 5 заети лица;
3. КООПЕРАЦИЯ "ТПК ТИХ ТРУД 2005", гр. Димитровград (Шивашка дейност) – 6 заети лица;
4. "Б и Д" ЕООД, гр. Димитровград (Дървообработване, Производство на изделия от нетъкан текстил, Производство на опаковка и бъркалка за мед, Производство на изделия за бита от слама и бамбук) – 6 заети лица;
5. "НИЯ - МИЛВА" ЕООД, гр. Хасково (Доставка на хотелски консумативи, Производство и доставка на козметични, почистващи, санитарни, перилни,миеци и хигиенни продукти, Производство на хотелски консумативи) – 8 наети лица;
6. ТПКИ "Успех", гр. Харманли (Предоставяне на услуги, Шивашка дейност) – 11 заети лица;
7. ТПКИ "Тодорка Паунова", гр. Хасково (Изработка на метални изделия, Лепене и производство на ел. нагревателни плочи, Производство на техн. каучукови изделия, Тенекеджийски услуги и прахово боядисване) – 6 заети лица

⁹ <https://www.nsi.bg/bg/content/11429/област-хасково>

Социална политика

В областта има богат набор от [социални услуги](#), но голяма част от тях са концентрирани в по-големите градове. Това води до силно ограничаване на достъпа на лицата от малките населени места до тези услуги и на практика те не могат да ги ползват.

В община Димитровград има налични 12 социални услуги, от които 9 се управляват от общината. Седем от тези услуги се финансират с държавни средства, а останалите две – социалното предприятие и домашния социален патронаж – с общински. Три от услугите в общината се предоставят от НПО:

1. Частен пансион "Калина" за възрастни хора, управляван от Фондация "Майка Тереза", който се издържа със самостоятелно финансиране – приходи от таксите на потребителите.
2. Кризисен център за жени пострадали от домашно насилие, който се управлява от фондация „Български център за джендър изследвания – клон Хасково“ и се финансира като делегирана от държавата дейност. Това е първата подобна услуга в област Хасково, която се делегира за управление на НПО.
3. Консултативен център за жертви на домашно насилие, управляван от фондация „Х&Д Джендър перспективи“, който се финансира изцяло на проектен принцип.

В община Ивайловград има 3 социални услуги, които се предоставят от общината. Две от тях се финансират с държавни средства, а домашният социален патронаж – с общинско финансиране.

В общините Любимец и Маджарово съществува единствено услугата домашен социален патронаж, която се финансира и изпълнява от общините.

В община Свиленград са налични 7 социални услуги, които се изпълняват от общината. Всички те се финансират от държавния бюджет с изключение на домашния социален патронаж, който е с общинско финансиране.

В общините Тополовград и Симеоновград има по 3 социални услуги. Те се предоставят от общината и по модела на останалите общини в областта се финансират като държавно делегирани дейности с изключение на домашния социален патронаж, който се финансира с общински средства.

В община Стамболово са налични 2 социални услуги. Центърът за обществена подкрепа се издържа като делегирана от държавата дейност и се изпълнява от общината, а домашния социален патронаж се предоставя от НПО - Сдружение "Арда-2030" и се финансира с приходи от такси.

В община Харманли има 4 социални услуги. Те се предоставят от общината и по модела на останалите общини в областта се финансират като държавно делегирани

дейности с изключение на домашния социален патронаж, който се финансира с общински средства.

В община Хасково се предоставят 13 социални услуги. 10 от тях се предоставят от общината (8 като държавно делегирани дейности, 1 с финансиране по проекти и 1 с общинско финансиране). Останалите 3 социални услуги се предоставят от НПО, основно с проектно финансиране.

Област Хасково има изработена Стратегия за развитие на социалните услуги за периода до 2020г., която се актуализира периодично. Прави впечатление, че при актуализацията на стратегията част от планираните за развитие социални услуги са отпаднали или са оставени за следващ период поради липса на финансиране. В стратегията никъде не се споменава за социалното предприемачество и развитието му, което показва непознаването му и/ или подценяване на възможностите за реализиране на социално въздействие чрез него.

Развитие на гражданския сектор

По данни на Информационния портал за НПО в България в област Хасково има регистрирани 329 организации, от които 312 развиват дейност в обществена полза, а едва 8 са актуализирали информацията си в портала през последната една година. Най-много от тях работят по темите култура и изкуство (87), образование (34) и социални услуги (19).

Като цяло може да се направи изводът, че гражданският сектор е недостатъчно развит в цялата област, като в по-малките градове и населени места липсват НПО (с малки изключения). Там една от малките възможности за гражданско участие е чрез читалищата, в случай, че те са активни. Всъщност читалищата са един сериозен ресурс, който не бива да се подценява, а напротив трябва да се търсят възможности за развитието му.

Социални предприятия

Община Димитровград е единствената община в областта, която ръководи и управлява **Социално предприятие**. То стартира през 2009 година в изпълнение на проект „Повишаване на жизнения и социален статус на лица от уязвими групи чрез създаване на социално предприятие към СУПЦ Димитровград“. Проектът се изпълнява с финансовата подкрепа на Европейския съюз по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ – „Социално предприемачество - Популяризиране и подкрепа на социални предприятия“ Пилотна фаза. След приключване на проекта предприятието продължи да функционира като общинска дейност.

Социалното предприятие осъществява дейността си в две направления – „Шивачество“ и „Ремонт на битова техника“. В направление „Шивачество“ се изработват текстилни изделия за различните общински структури, по конкретна заявка. Материалите или средствата за тяхното закупуване се осигуряват от заявителя, а в СП изделията се скрояват, ушиват и опаковат.

В направление „Ремонт на битова техника“ се извършват ремонти на разнообразна техника в работилницата и на място в общинските обекти, ремонт и поддръжка на ел. инсталации, довършителни следремонтни дейности.

И в двете направления работят лица от рисковите групи – хора с увреждания, лица от малцинствен етнически произход и самотни родители. Социалното предприятие им осигурява обучение, защитена заетост, подбор и наблюдение на изпълняваните дейности, социално обслужване и трудово посредничество (при желание и възможност да излязат в частния сектор).

Социалното предприятие си взаимодейства успешно със всички социални услуги в общината, служителите и потребителите в тях имат информация за възможностите на служителите в социалното предприятие и редовно се възползват от услугите им. Социалното предприятие работи отлично с детските заведения в общината, част от общинските предприятия, музея, читалищата, част от клубовете на хората от третата възраст и други.

НИЯ-МИЛВА ЕООД, гр. Хасково произвежда хотелски, билкови тоалетни сапуни и козметика за коса и тяло в повече от 30 разновидности. Двадесетгодишната история на НИЯ-МИЛВА ЕООД и репутацията, с която се ползват са само част от

преимущества на предприятието. Високото качество на продукцията им е резултат от доброто познаване и прилагане на най-добрите производствени практики в козметичния и парфюмерийния бранш. В предприятието работят хора с увреждания, какъвто е и управителят. Създателят на фирмата е г-жа Сияна Кисьова - инженер - химик с дългогодишен и богат опит в химическата и текстилната промишленост. „Химията винаги е била моята страст, а когато влагах в нещо толкова страст и любов, добрите резултати не закъсняват" - споделя тя.

„Продуктите на предприятието са плод на многобройни изследвания, анализи и опити. И въпреки че в основата на процеса стои една обикновена химична реакция на веществата,

за един качествен продукт, каквито произвеждат в предприятието, тази реакция е подплатена с нужните знания и много доза творчество."

Палитрата от продукти, които се произвеждат е разнообразна: козметика и хотелски консумативи, включително и биокосметика. Интересен факт е, че продукти на тази фирма почти винаги присъстват в подаръците, които прави община Хасково за своите гости и приятели, продукти на фирмата бяха изложени за поредна година и на щанда във френския град Шатион, с който Хасково е побратимен. Хора от цяла Европа са очаровани от качеството на

произведеното точно от тази фирма, в която работят хора с увреждания. Това е достатъчна атестация на качеството на труда, който могат да полагат хората в неравносложно положение.

Бид ЕООД с. Добрич, община Димитровград – изнася български мед за Малайзия, Сингапур, Испания, Обединените Арабски Емирства, а отскоро и за Китай. Иновативното е, че пчелиният продукт се предлага в лъжичка, която вече се е превърнала в емблема на фирмата, основана от 50-годишния Йордан Ангелов. Предприемачът произвежда няколко

вида продукти и предлага услуги по пакетиране, а основните му работници са хора с увреждания. В момента във фирмата работят 6 човека, 70 % от които са с висок процент на ТЕЛК. „Те изпълняват функции, съобразени със здравословното им състояние. Като социално предприятие се стремим да не произвеждаме сложни неща. Работят си съобразно задълженията, но така съчетаваме нещата, че да са най-продуктивни и да сме си полезни взаимно.

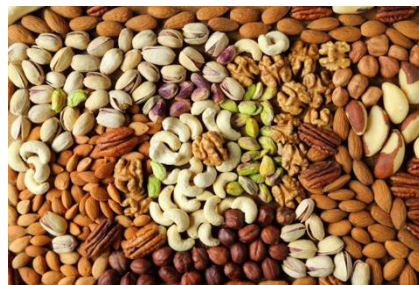
Хората с увреждания не се различават по нищо от останалите във фирмата. Нямаме напуснали по собствено желание, но не живеем с мисълта, че супер много съм им помогнал”, казва Ангелов.

Той създаде фирмата през 2006 г., а две години по-късно решил да я превърне в социално предприятие. Оттогава работи с Агенцията за хора с увреждания и почти всяка година получава подкрепа по различни проекти. Повечето са свързани със закупуване на оборудване срещу ангажимент фирмата да осигури трайна заетост на инвалидите. Проектите са дългосрочни от порядъка на 3-4 години. Производството не е в големи обеми, но позволява вече 10 години фирмата да е на пазара и да наложи продуктите си зад граница. „Имаме възможност да поемем и по-големи поръчки, но ни е нужно повече време за изпълнение. При нас малко трудно се планира работата - хората често излизат в

болнични, а по време на работа на няколко часа им трябва почивка.”, обяснява предприемачът.

Фирмата му отговаря на всички изисквания и дори покрива тези в други държави. Тя разполага с необходимите сертификати, което е позволило да продава своите бутикови лъжички с мед дори в Абу Даби. Предприятието ползва само български суровини.

ЕТ ШАНС-5-ПАНКА ВАНГЕЛОВА, с. Мезек, община Свиленград Предприятието се занимава с търговия и други дейности. От 2005 г. до момента се занимава с пакетиране на ядки и сушени плодове. Има наети бадемове градини, където се отглеждат био продукти. Фирмата се стреми да развива био земеделие. Наема лица с увреждания.

По-горе са представени само една част от социалните предприятия в област Хасково. По-подробно социалното предприемачество в област Хасково, макар и с малко на брой социални предприятия, беше изследвано в рамките на проект SOCIAL FORCES. Резултатите от изследването извеждат едни от основните проблеми пред социалните предприятия в региона:

1. 90% от социалните предприятия не измерват социалното си въздействие;
2. Едва 40 % от социалните предприятия участват в регионални, национални или европейски мрежи;
3. Липса на информация за политиките и мерките за насърчаване на социалното предприемачество;
4. Негативно възприемане на ролята на публичните политики, което в голяма степен се дължи на липсата на информация за тях;
5. Фрагментираност на социалната икономика в областта и липса на изградени комуникационни канали между отделните заинтересовани страни;
6. Недостатъчни познания за възможностите на публично-частните партньорства;
7. Липса на подходящо образование и обучения за социалните мениджъри;
8. Липса на средства за наемането на квалифициран персонал (социални работници, психолози и др.), който да се грижи за микроклимата в социалното предприятие;
9. Липса на мотивация у представителите на уязвимите групи заради липсата на трудови навици;
10. Липсата на желание от страна на лицата с увреждания да работят поради дискомфорта от здравословното си състояние и/ или поради ниските трудови възнаграждения;
11. Липсата на мотивация за работа и развитие сред уязвимите групи, както и неангажираност към развитието на социалното предприятие;
12. Конфликтни ситуации, породени от социално изключване на уязвимите групи, дълготното отсъствие от социалния живот и загубата на умения за общуване и за създаване на социални контакти;

13. Недостатъчен опит при кандидатстването и изпълнението на обществени поръчки;
14. Забавянето на възстановяване на социалните осигуровки при наемане на лица по проекти, което блокира средства на социалните предприятия;
15. Липса на облекчения за кредитни средства;
16. Липса на данъчни облекчения, облекчения за такса смет;
17. Липсата на облекчения при участие на изложения;
18. Липсата на познания в областта на предприемачеството като разработване на бизнес планове, изпълнението им и специализирани познания в областта на маркетинга, комуникациите и т.н.;
19. Недостатъчно осигуряване на инфраструктура (производство, достъп до пазари) и финансиране;
20. Недостатъчно разбиране по отношение значението и възможностите на социалните предприятия;
21. Недостатъчно доверие и съвместна работа с местни власти.

Предложения и препоръки за политики, насърчаващи социалното предприемачество

Безспорно социалното предприемачество е един от доказано успешните подходи за преодоляване на социалните неравенства. Съчетаването на бизнес подход с постигането на социални цели има множество предимства пред осигуряването на социални помощи за представители на уязвими групи. Осигуряването на трудова заетост на лица в неравностойно положение не просто спомага за финансовата независимост на тези лица, но им помага да се интегрират в обществото чрез придобиване на нови знания и умения, свързани с професията, която упражняват, чрез придобиването на умения за общуване и работа в колектив, чрез създаването на усещане за полезност (удоволетворение от свършената работа), което от своя страна води до по-голяма мотивация за развитие и усъвършенстване.

Но за разлика от обикновените предприятия, социалните предприятия се нуждаят от подкрепата на държавата, местните власти и обществото, за да стартират дейност и да постигнат устойчивост. Тази подкрепа е необходима, за да покрие разходите на социалните предприятия за обучения и подкрепа на уязвимите групи според тяхната специфика. Голяма част от социалните предприятия не могат да функционират успешно без назначаването на квалифицирани социални работници и психолози, които да спомагат за създаването на подходящ микроклимат за работа, да работят индивидуално и групово с представителите на уязвимите групи, за да им създават увереност, спокойствие, да ги

мотивират да се развиват и да излезнат от ситуацията на социална изолация. Подобни разходи са неприсъщи на останалите предприятия на пазара и поставят социалните предприятия в неравнопоставено положение. Ето защо осигуряването на подкрепа за тях е напълно оправдана, предвид социалните цели, които постигат.

А подкрепата за социалните предприятия може да има много и най-разнообразни форми.

Подкрепа от общината

MUNICIPALITY

Общините са ключов партньор за развитието на социалното предприемачество, защото те разполагат с различни ресурси – освен финансовия ресурс (който е силно ограничен при по-малките населени места), те разполагат със сгради, но имат и възможността да подкрепят социални предприятия чрез изкупуване на тяхната продукция, ползване на техни услуги и др.

Първата стъпка в подкрепа на социалното предприемачество е включването му в общинските стратегии за развитие. Тази мярка от една страна ще засвидетелства желанието на общината да подкрепи този вид социални инициативи, а от друга – ще даде възможност за заделянето на обществен ресурс в подкрепа на социалните предприятия.

Друга мярка за подкрепа е определянето на отговорник на местно ниво за развитието на социалното предприемачество. След като се приеме политиката за подкрепа на социалното предприемачество, е необходимо да се определи и отговорно лице, което ще следи за изпълнението ѝ. Добре е подобно лице да има силен интерес, но и достатъчно високо положение, за да може да насърчава останалите структури да изпълняват своите ангажменти.

Една успешна форма на подкрепа е **отдаването за ползване на общинско помещение**. Това е мярка, която не изисква сериозна инвестиция и би подкрепила социалното предприемачество. В този смисъл, общините, които имат проблем с финансовия ресурс, могат да предприемат стъпки към подкрепа чрез отдаване при нисък наем или безвъзмездно на общинска или държавна собственост, която да помогне за дейността на социалното предприятие (да се ползва като офис или производствено помещение). Друга възможност за подкрепа е безвъзмездно предоставяне за определен срок или срещу минимална такса на общински търговски обекти (къщичките в центъра на град Хасково например). Интересна възможност е отдаването под аренда при облекчени условия на спортни съоръжения, помещения и сгради за провеждане на културни дейности и мероприятия. Тази мярка ще постигне няколко резултата – ефективно управление на общинска собственост, съчетано с подкрепа за организация, която преследва социални цели. Така например, ако общината предостави стопанисването на спортни игрища на социално предприятие, то може да наеме представители на уязвима група, които да се грижат за поддръжката на игрищата и да осигури преференциални условия за ползване от представители на уязвими групи (отстъпка в таксата или ден, в който представителите на уязвимите групи да ползват спортните съоръжения безплатно).

Друга мярка за подкрепа на социалното предприемачество е организирането на **базари** за местните производители с акцент **продуктите на социалните предприятия**. Или **рекламирането на продуктите и услугите на социалните предприятия на международни базари, изложения, панаири; представянето им пред чуждестранни делегации**. Голяма част от социалните предприятия едва се справят с разходите за закупуване на материали и осигуряване на възнаграждения на персонала. Много малко от тях могат да си позволят да отделят средства за реклама и участие в изложения и панаири. Практиката показва, че малка част от социалните предприятия разполагат със сайт или са видими в онлайн пространството, а това ги прави не особено конкурентноспособни при все по-нарастващите дялове на онлайн търговията.

Друга възможност за подкрепа на социалните предприятия е **преимущественото използване на услугите и продуктите им от общината**, нейните структури и общинските предприятия. Подобна мярка би осигурила гарантирани поръчки за социалните предприятия, което ще допринесе за финансовата им устойчивост.

Още една мярка за подкрепа е инвестирането на ресурс в повишаване на капацитета на местните НПО и общините в използване максимално на възможностите за **социално договаряне**. Това е добър подход за обединяване на усилията на най-заинтересованите страни на местно ниво за преодоляване на проблеми на уязвими групи на място. Предоставянето на управлението на социални услуги, които са делегирани от държавата дейности на НПО чрез социално договаряне има няколко положителни аспекта. На първо място разрешаването на социални проблеми и осигуряването на подкрепа за уязвими групи обикновено е залегнало в устава и целите им. Самото съществуване на НПО е обусловено от нуждите на хората в дадена общност, създадени са от тях самите и съответно хората ги разпознават като възможност за преодоляване на даден социален проблем. НПО работят на терен и добре познават конкретните специфични нужди на представителите на уязвими групи. Връзката с общността им помага да идентифицират социални нужди и да подбират подходящите интервенции за тяхното задоволяване. Освен това те са много по-гъвкави и ориентирани към постигането на реални резултати при подпомагането на уязвимите лица, за разлика от администрацията, която е ориентирана към спазването на правила и процедури за работа. Неправителствените организации имат повече възможности за осигуряването на ресурси включително и доброволен труд, могат да генерират допълнителни ресурси и да надграждат, като съчетават публични ресурси с дарителски. Възлагането на управлението на делегирани от държавата дейности на НПО ще подпомогне създаването на по-добри условия за надграждане на социалните услуги със социално предприемачески дейности.

Общините могат да кандидатстват с **партньорски проекти, насочени към социално предприемачество и иновации**. Важно е да се отбележи, че добра практика в други страни е местните власти да стимулират социалното предприемачество и да подкрепят социални предприятия, но не като създават свои собствени. Това пречи на частната инициатива и стопаира възможностите за развитие на други, освен общинските социални предприятия.

Друга мярка за подкрепа е създаване на **старт център за социални предприятия** – място, където да получават консултации и подкрепа преди и след стартиране на дейността.

Подобна структура може дори да разшири дейността си като се превърне в място за споделяне на опит и изработване на общи решения за отделни социални предприятия.

Тази мярка може и да се съчетае успешно със създаването на **ресурсен фонд за осигуряване на финансова подкрепа** на социалните предприятия. Освен изграждането на капацитет как да се прави конкретния „бизнес“, е необходимо осигуряване на ресурс за започване или подкрепа в първите етапи на реализиране на предприемаческата идея, който не е високо лихвен (каквото би осигурил банката) или изискващ сериозни обезпечения (които тези групи не могат да осигурят). Затова програми, насочени към осигуряване на ресурс на конкурсен принцип, безвъзмезден или нисколихвен принцип, са сериозен стимул за започване на дейността. При финансиране за развитие на социално предприемачество подкрепата може да се структурира като ресурсен фонд, в партньорство с общините/областите и действащи в България микрофинансиращи институции (като Микрофонд АД).

Ресурсният фонд следва да разпределя подкрепата на конкурсен принцип. Един от начините е, когато трябва да се стимулира решаването на конкретен проблем, да се обяви конкурс за идеи за социално предприемачество и да се изберат и подкрепят най-добрите. Подкрепата следва да е осигурена и за следващият етап от развитие на идеята като може да се изразява не само в менторство в развитието на предприятието, но и да има възможност за „поддържаща“ развитието инвестиция. Препоръчително е финансовото подпомагане да се предоставя по гъвкав начин (включително по индивидуален план).

Партньорството с общината и с местния (развит) бизнес ще е от изключителна важност за функционирането на подобен фонд, тъй като ще постави основите за дългосрочни съвместни инициативи, взаимно разпознаване и постигане на общи за тях цели в развитието на местната общност.

Подкрепа от държавата

През последните няколко години държавата води целенасочена политика за подкрепа на социалното предприемачество, която намери изражение в приемането на закона за предприятията на социалната и солидарна икономика и мерките, предвидени в него. Но за развитието на този сектор едно от най-важните условия е да продължат да се инвестират усилия за развитие на социалната политика и услуги, които да могат да решават сериозните рискови фактори, както и да позволят на социалните предприятия да надградят социалния ефект. Необходимо е да бъдат развити разнообразни и достатъчно на брой социални услуги, които да осигурят наличие на всякакъв вид подкрепа (към момента са приоритизирани услугите за хора с увреждания).

Наличието само на социални услуги в общността като решение на проблема, не е достатъчно. Много често те подкрепят уязвимата група на първично ниво, но не ѝ помагат да излезе от кръга на социалното изключване и зависимост и да намери своето трайно решение в заетост, образование, достъп до здравеопазване. В този смисъл, **развитието на предприемаческа култура сред доставчиците на социални услуги**, допълнително ще помогне за по-ефективно справяне със социалните проблеми. Социалното

предприемачество в случая може да се окаже допълващо и стабилизиращо ефекта от наличните форми на социална подкрепа.

Държавата би могла да възложи на областните администрации осигуряването на подкрепа и разработването на мерки и политики за подкрепа на социалното предприемачество. Областните администрации могат да съдействат за **промяна на областните стратегически документи**, които са ключови за развитие на цялата област и биха били основание за отделяне на национален ресурс. Освен това, те могат да бъдат успешно координационно звено между различните общини, като им осигуряват възможности за сътрудничество. Областните администрации могат да осигурят включване на националните институции (АСП, АЗ, РИО) в осигуряването на подкрепа за социалното предприемачество. Ето защо включването на социалното предприемачество като конкретен приоритет и мярка в областните стратегии за развитие на социалните услуги и общинските такива, както и в местните стратегии за насърчване на малки и средни предприятия (където има такива) и в стратегиите за младежта би дало тласък на сектора. Необходимо е във всяка една от приетите стратегии да бъдат изрично предвидени мерки насочени към подкрепа на социалното предприемачество, тъй като това ще обезпечи заделянето на публичен ресурс за развитие на тази политика.

Друг тип политика за подкрепа на социалното предприемачество е въвеждането на **допълнителни местни мерки, които да бъдат в пряка връзка с програмите на Агенция по заетостта**. В национален и областен план са предвидени различни мерки, насочени към справяне с проблемите на безработицата. Важно е мерките за заетост да бъдат подкрепени и от дейностите на социалните предприятия, които от своя страна осигуряват продължителна грижа и подкрепа за най-уязвимите групи безработни, които да бъдат включени в пазара на труда.

Осигуряване на **връзка между програмите за заетостта, социалната политика и образованието** под формата на общо планиране поне на общинско и/или областно ниво е друга възможна мярка за подкрепа. Не е нужно всички тези програми да се обединят в една, но е необходимо при тяхното планиране да бъде изведена хоризонтална връзка, така че освен да не дублират без координация целевите групи, да може да се постигне ясен социален резултат.

Европейската практика показва, че особено успешни са **обединенията на социални предприятия - организации тип „мрежа“**. Има редица ползи от това, някои от които са постигане на икономии от мащаба, постигане на нови знания за общи цели, достъп до нови пазари, преодоляване на законодателни бариери, по-голяма гъвкавост, разпознаваемост от страна на публичните органи (както и от частния сектор), възможност да се влияе на политиките (особено на местно и регионално ниво), повишаване на компетенциите. Тези обединения могат да бъдат подкрепени с различни мерки на държавата.

Друга възможна мярка за подкрепа, която частично е предвидена в новоприетия закон за предприятията на социалната и солидарна икономика, е развитието на **програма, която да подкрепя чрез обучения и консултиране стартиращи социални предприятия и да създава условия за обмен на опит и споделяне на ресурси между тях**. Много често хората са водени от конкретна социална идея, и пътят как точно да я реализират

(разпознаването на възможността за допълнителна и свързана стопанска дейност като механизъм за търсене на решения за проблемите на целевата група; създаване на бизнес план, етапите по първоначалното му изпълнение на практика, маркетингови умения и други подобни) липсва като умения, което създава трудности въобще за реално започване на бизнес. Провеждане на обучения и предоставянето на консултантска подкрепа в областта на планиране, маркетинг, комуникации, фондонабиране биха помогнали значително на самите групи и предприемачи да се организират по-добре и по-успешно.

В много области има бизнес инкубатори, които имат необходимите познания и могат да имат важна роля в бъдеща програма. Те могат да бъдат част от механизъм, който да дава възможност на вече съществуващи социални предприятия и такива, които тепърва се създават, за обмен на идеи и споделяне на налични ресурси за решаване на типични проблеми в процеса на развитие.

От проведените през последната година проучвания на социалното предприемачество в България става ясно, че дори и самите социални предприятия отчитат липсата или недостатъчния управленски капацитет. За преодоляване на този дефицит могат да бъдат създадени **магистърски програми за социално предприемачество/ управление** или да бъдат разработени иновативни дистанционни обучения по темата.

Безспорно онова, от което най-много се нуждаят социалните предприятия, е финансова подкрепа. Социалното предприемачество има нужда от ресурс, който да бъде инвестиран, както и от други стимули. Има различни начини да се подкрепят социални предприятия, за да стартират или развият своята дейност. И нещо, което е от ключово значение – социалните предприятия имат нужда от дългосрочна помощ. Не случайно най-успешните програми за подкрепа на социални предприятия са дългосрочните. Подкрепата за социалното предприемачество може да се осъществи чрез различни мерки:

1. Създаване на **фонд за инвестиции и договорна готовност**, който има за цел да гарантира, че социалните предприятия имат капацитет да осигурят нови форми на инвестиции и да се конкурират за обществени поръчки и услуги. Той може да предоставя безвъзмездна помощ за социални предприятия, които имат потенциал за висок растеж и имат положително социално въздействие. Фондът може да подкрепя привличането на нови инвестиции и / или изпълнение на конкретни договори.
2. **Данъчни облекчения** за социалните предприятия, вкл. освобождаване от данък общ доход и възстановяване на осигурителните вноски за период от 12 месеца за лица от уязвими групи, наети в социалните кооперации.
3. Осигуряване на възможност социалните предприятия да реализират дейности и услуги, възложени от публичната администрация при **облекчени процедури за възлагане**. Макар и към момента да има предвидени процедури в ЗОП, те касаят единствено кооперациите на и за хора с увреждания. Нужно е да се промени закона за обществените поръчки, така че да се открояват ясно социалните предприятия от останалите, за да не са поставени в губеща позиция. Важно е и самите институции да имат по-голяма чувствителност и да стимулират развитието на социалните предприятия с възлагането на конкретни обществени поръчки към тях.

В тази връзка особено полезно би било създаването на **Каталог на профилите на социалните предприятия**. Това може да се изпълни и чрез разширяване на

възможностите за търсене (по категории) в регистъра на социалните предприятия. Добър пример в тази посока е <http://shop.nfri.bg> - платформа за електронна търговия, свързваща специализираните предприятия на и за хора с увреждания с крайните потребители.

4. Създаване на възможност в данъчната декларация физически и юридически лица да могат да обявят **прехвърляне на 2% от платените от тях данъци** за избрани НПО и/или социално предприятие, които фигурират в официален регистър.

Особено внимание би следвало да се обърне на **оперативните програми като възможност за подкрепа на социалното предприемачество**. Важно е да се планират повече ресурси за укрепване на партньорствата между местната власт и социални предприятия. Освен това значително по-успешни биха били процедури, които насърчават и подпомагат социалното предприемачество, не като възстановяват разходи въз основата на брой наети лица от уязвими целеви групи, а на базата на изпълнението на разработен на етап кандидатстване бизнес план (подобно на останалите процедури, насърчаващи предприемачеството). Социалното предприемачество е особен вид бизнес, при който резултатите и икономическия растеж идват значително по-бавно в сравнение с традиционния бизнес. Поради тази причина единствено осигуряването на дългосрочна подкрепа би довело до трайни социални резултати.

Използване на местните ресурси

Местните неправителствени организации познават най-добре нуждите на уязвимите групи и тяхната специфика на местно ниво. Те обикновено развиват различни дейности насочени към тези уязвими групи. Ето защо потенциалът на местните НПО трябва да се използва пълноценно при развитието на социалното предприемачество. Изключително полезно би било и включването на читалищата, които са въввлечени в много и най-разнообразни дейности и които са в пряк контакт с уязвимите групи особено в по-малките населени места. Читалищата могат да бъдат успешен ресурс за достъп и развитие на дейност в малките населени места.

Обикновено в програмите си за корпоративна социална отговорност местните компании търсят подкрепа за устойчиви социални решения. Поради това местния бизнес следва да намери своето място в една добре структурирана програма за подкрепа на социалното предприемачество в отделните области, от една страна като институционални партньори, а от друга като бъдат насърчавани да включват подобни инициативи в стратегиите си за корпоративна социална отговорност.

Към момента различни ресурси за развитие на социалното предприемачество са пръснати между областта, общината, местните НПО (регистрирани като доставчици на социални услуги; работещи в сферата на професионалното образование; бизнес инкубатори; управляващи младежки информационни центрове) и национални НПО. Необходими са целенасочени действия за обединяване на ресурсите, като се поставя акцент върху максималното въвличане на местните организации и по този начин осигуряване на устойчиво развитие на социалното предприемачество. За да се развие социалното предприемачество на местно ниво, е много важно да има среда, която да стимулира това.

Приложение 1

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

Приложение към Заповед №РД01 – 307/07.05.2019г.

УТВЪРЖДАВАМ:

БИСЕР ПЕТКОВ

**МИНИСТЪР НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА
ПОЛИТИКА**

**МЕТОДИКА ЗА ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНАТА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ
ПО § 7 ОТ ЗАКЛЮЧИТЕЛНИТЕ РАЗПОРЕДБИ НА ЗАКОНА ЗА ПРЕДПРИЯТИЯТА НА
СОЦИАЛНАТА И СОЛИДАРНА ИКОНОМИКА**

2019 ГОДИНА

Раздел I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Методиката урежда начина за определяне на социалната добавена стойност, произвеждана от дейността на социалните предприятия по чл. 7 и чл. 8 от Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика (ЗПССИ).

(2) Методиката представлява механизъм за оценка на социалните ефекти от дейността на предприятията и последиците от тях за широк кръг от заинтересовани субекти, както и преките ползи за обществото и общностите, където социалните предприятия реализират своята дейност.

Раздел II. ПРОЦЕДУРА И КРИТЕРИИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА СОЦИАЛНАТА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ

Чл. 2. (1) Определянето на социалната добавена стойност е задължително за предприятията, които подават заявление за вписване в Регистъра на социалните предприятия, съгласно Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика и правилника да прилагането му, включително в случаите по чл. 10, ал. 11 и 12 от ЗПССИ;

(2) За определяне на социалната добавена стойност, предприятията попълват формуляр, Приложение №1, удостоверяващ наличие или липса на произведена социална добавена стойност

Чл. 3. Формулярът, удостоверяващ наличието или липсата на произведена социална добавена стойност е неразделна част от документите по вписване на предприятието в Регистъра на социалните предприятия, които се подават, съгласно чл. 10 от ЗПССИ.

Чл. 4. (1) Формулярът, включва общи и специални показатели, съдържащи се в 3 части, както следва:

Компонент I. Общи данни за предприятието

Компонент II. Икономически показатели

Компонент III. Показатели за интеграция на лицата от уязвимите групи;

(2) За вписване на неверни данни във формуляра, представляващият предприятието носи наказателна отговорност по чл. 313 от Наказателния кодекс;

(3) Определянето на социалната добавена стойност е комбинация от числови данни и текст, съобразно заложените в ал. 1 общи специални показатели. Отговорите се посочват, чрез маркиране на знак X, в съответното квадратче ;

(4) Във въпроси 1, 3, 8, 12, 13 и 14, може да се посочи повече от един отговор.

Чл. 5. (1) За определяне на социалната добавена стойност се използва точкова система, като отговорът на всеки въпрос, носи определен брой точки, като най-високата стойност е 5, а най-ниската стойност е 1.

(2) Социалната добавена стойност се определя в следните интервали, съобразно набрания брой точки:

- до 8 т. включително – не е налична социална добавена стойност;
- от 9 т. И повече точки.– налична е социална добавена стойност;

(3) Събраната информация за наличие на социална добавена стойност по ал. 2 ще бъде използвана за статистически цели.

Чл. 6. Определената социалната добавена стойност има за цел да оцени социалното въздействие от дейността на социалното предприятие.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1 Методиката се приема на основание § 7 от Заключителни разпоредби на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика.

§ 2. Министерство на труда и социалната политика, като администратор на лични данни обработва, съхранява и предоставя такива само и единствено по реда, предвиден в Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година, относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и свободното движение на такива данни.

§ 3 Методиката влиза в сила от датата на влизане в сила на Правилника за прилагане на Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика.

Приложение №1

Формуляр за определяне на наличие или липса на социална добавена стойност по чл. 7
т. 1 от Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика

Компонент I. Общи данни за предприятието:

Наименование на предприятието	
ЕИК	
Основна икономическа дейност по КИД 2008 /до втори знак/	
Правноорганизационна форма	
Средно списъчен състав на наетите лица в предприятието	
<p>1. Сертификат за качество по БДС и/или други международно признати стандарти (моля посочете област или области) <i>Забележка: Независимо от броя на сертификатите в една област, се получава една точка за сертификат/и по област/и</i></p>	☐ околна среда1 т. ☐ социална отговорност.....1 т. ☐ управление.....1 т. ☐ други.....1 т.

Компонент II. Икономически индикатори:

<p>2. Реализирани приходи от стопанската дейност на предприятието за предходната отчетна година</p>	☐ 0 – 50 000 лв.1 т. ☐ 50 001 – 250 000 лв.....2 т. ☐ 250 001 – 500 000 лв.....3 т. ☐ над 500 001 лв.4 т.
<p>3. Източници на финансиране за осъществяване на социалната дейност/ цел</p>	<p>Национални източници:</p> ☐ общинско финансиране.....2 т. ☐ публично финансиране.....2 т. ☐ собствени средства.....3 т. ☐ финансови инструменти.....3 т. ☐ дарения.....3 т. <p>Чуждестранни източници;</p> ☐ чуждестранни предприятия/партньори 2 т. ☐ международни организации.....2 т.

	<ul style="list-style-type: none"> ☐ европейски и международни институции3 т. ☐ оперативни програми по структурните фондове на Европейския съюз3т. ☐ дарения.....3т.
<p>4. Трудово възнаграждение на членовете, работниците или служителите в социалното предприятие</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Средна работна заплата в предприятието (лв.) ☐ Дял на работещите на минимална работна заплата (%) ☐ Средна работна заплата за наетите по чл.7, т. 4 и чл. 8, т. 3 от Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика (ЗПССИ).....(лв.) ❖ Съпоставяне на средната работна заплата в предприятието към средната работна заплата на наетите лица по чл. 7 т. 4 и чл. 8, т. 3: <ul style="list-style-type: none"> ☐ е по-ниска спрямо средната работна заплата в предприятието1 т. ☐ е равна или по-висока от средната работна заплата в предприятието.....5 т.
<p>5. При кандидатстване по чл. 7., т. т. 1, 2 и 4, моля посочете:</p>	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Размер на средствата, реинвестирани в социална дейност или цел (последния отчетен период).....(лв.) ❖ Реинвестираните средства за осъществяване на социална дейност или цел. Добавената стойност се определя както следва: <ul style="list-style-type: none"> ☐ размерът на средствата е до 7 500 лв на година или повече1 т. ☐ размерът на средствата е над 7 5013 т.
<p>6. При кандидатстване по чл. 7., т. т. 1, 2 и 3, моля посочете:</p>	<p>Брой лица от уязвимите групи, наети в предприятието към датата на възникване на трудовото правоотношение:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ хора с трайни увреждания - ☐ продължително безработни лица, които имат право на месечна социална помощ съгласно Закона за социално подпомагане и правилника за прилагането му -

	<ul style="list-style-type: none">☐ лица до 29-годишна възраст, които нямат предходен професионален опит -☐ лица, настанени извън семейството по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето, включително след прекратяване на настаняването им -☐ безработни лица над 55 години, които са регистрирани в дирекция „Бюро по труда“ -☐ лица, които отглеждат деца с трайни увреждания и получават помощи по чл. 8д от Закона за семейни помощи за деца -☐ лица, изтърпели наказание лишаване от свобода за срок, не по-кратък от 5 години, ако краят на наказанието е настъпил през последните три години от постъпването на работа -☐ лица със зависимост към алкохол или наркотични вещества, преминали успешно лечебна или психосоциална рехабилитационна програма през последните две години преди постъпването на работа, което се удостоверява чрез документ, издаден от лицата, при които е проведено лечението или психосоциалната рехабилитация -☐ бездомни лица по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителните разпоредби -☐ чужденци, получили закрила в Република България по реда на Закона за убежището и бежанците през последните три години от постъпването им на работа -☐ лица, получили статут на специална закрила по реда на Закона за борба с трафика на хора -☐ лица, пострадали от домашно насилие по смисъла на Закона за защита от домашното насилие - <p>❖ Общ брой на наетите лица от уязвимите групи е:</p> <ul style="list-style-type: none">☐ до 3 лица.....1 т.☐ 4 и повече.....3 т.
--	--

7. Средства, инвестирани за развитие на социални услуги	☐ 1 т.
8. Средства, инвестирани за социални иновации по следните показатели (опишете накратко и социалната иновация):	☐ разработени 1 т. ☐ в процес на разработка..... 2 т. ☐ въведени..... 3 т.
9. Механизми на въвеждане на нововъведенията в предприятието (опишете накратко): 1т.
10. Механизми на прозрачност при вземане на решения с участието на членовете, работниците или служителите	☐ участват във вземането на част от решенията..... 2 т. ☐ участват във вземането на всички решения..... 5 т.

Компонент III. Показатели за интеграция на лицата от уязвимите групи

11. Заети лица от уязвимите групи ¹⁰	☐ брой лица наети на трудов договор на пълен работен ден -; ☐ брой лица наети на трудов договор на непълен работен ден -; ❖ Броят на лицата наети на пълен работен ден в сравнение с лицата наети на непълен работен ден е: ☐ по-малък 1 т.
---	---

¹⁰ При този критерий ще се разглеждат броя на лицата наети на трудово правоотношение за повече от 6 месеца

	☐ по-голям3 т.
12. Лица от уязвимите групи по чл. 7. т. 4, повишили социалните си умения ¹¹ , в следствие на включване през последната година в:	☐ програми за развитие на трудови умения1 т. ☐ програми за чиракуване или стажуване2 т. ☐ програми за квалификация, преквалификация, професионални курсове.....3 т.
13. Лица, които след заетост повече от 1 година в социалното предприятие са намерили трайна заетост:	☐ в същото социално предприятие1 т. ☐ в друго социално предприятие.....2 т. ☐ при друг работодател5 т.
14. Предприятие, предоставящо социални услуги:	☐ брой социални услуги, предоставени средно на месец през последната една година;1 т. ☐ брой лица, получили социална услуга средно на месец през последната една година1т.
15. Проведени през последната година допълнителни социални събития, съпътстващи основната дейност (благотворителни, спортни, форуми, семинари, информационни и др.):	Проведените събития са: ☐ до 3 броя.....1 т. ☐ от 3 до 5 броя2 т. ☐ повече от 5 събития.....5 т. Вид на проведените събития:
Общ брой точки	

Дата:

.....
 /име, фамилия/

 /подпис, печат/

¹¹ Много социални предприятия имат за цел да подпомагат хората да повишават своите умения в специфични области, особено в такива, които са им нужни на работното място – така наречените „твърди“ умения (да се научиш как да извършваш определена работа) или „меки“ умения (свързани с това да се чувстваш част от работната сила, да комуникираш с околните и личната ефективност).

Приложение 2 – Социални услуги в Област Хасково

ОБЛАСТ ХАСКОВО							
	СОЦИАЛНА УСЛУГА	КОНТАКТ			ЦЕЛЕВА ГРУПА (ПОТРЕБИТЕЛИ)	ДОСТАВЧ ИК НА УСЛУГАТ А	ВИД ФИНАНСИ РАНЕ
		АДРЕС	ТЕЛЕФ ОН	САЙТ/ЕЛ. АДРЕС			
Общи на Димит ровгра д	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	гр.Димитровград ул."З.Зограф" №35, ет.1	0391/6 -75-86	email: dcdudg@abv.bg	Целева група - деца от 3г -18г с увреждания.	Община Димитровград	Държавно финансиране
	Дневен център за пълнолетни лица с увреждания	гр.Димитровград ул."З.Зограф" №35, ет.2	0391/6 1 330	email: dcvudgrad@abv.bg	Целева група - лица над 18г. с увреждания	Община Димитровград	Държавно финансиране
	Социално предприятие	гр.Димитровград бул. „Д. Благоев“ N: 78/уч. корпус/	0882/2 17 789	email: sp.dimitrovgrad@gmail.com web: www.sp.dimitrovgrad.bg	Лица с увреждания, самотни родители и лица от малцинствени етнически групи	Община Димитровград	Общинско финансиране
	Домашен социален патронаж	гр.Димитровград бул. " Г.С.Раковски" №15	0391/6 8 300	- dsp@dimitrovgrad.bg	Лица в пенсионна възраст, самотно живеещи.	Община Димитровград	Общинско финансиране
	Защитено жилище за лица с умствена изостаналост	гр. Димитровград, бул." Д. Благоев" №78	0391/6 10 76	zj_dimitrovgrad@abv.bg	Жени с умствена изостаналост над 18 г.	Община Димитровград	Държавно финансиране
	Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица	гр. Димитровград,	0391/6 6 997	Web:	Младежи навършили 18г. години и лица с увреждания	Община Димитровград	Държавно финансиране

Проект „Повишаване на социално- предприемаческия дух
чрез създаване на иновативни структури за подкрепа на Трансграничния регион (SOCIAL FORCES)“

	с умствена изостаналост	бул." Д. Благоев" №78		www.facebook.com/supcdgrad			
	Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания	гр. Димитровград, бул." Д. Благоев" бл.9,вх.."б",ап.б	0391/73343	email: cnst_dimitrovgrad@abv.bg	От 3 – 18 години, деца лишени от родителска грижа, с изчерпани други възможности за настаняване	Община Димитровград	Държавно финансиране
	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания „Дъга“	гр. Димитровград, кв. Черноконево	0391/2132	email: cnst_rainbow.dg@abv.bg	Деца и младежи с увреждания	Община Димитровград	Държавно финансиране
	Център за обществена подкрепа	гр. Димитровград, ул. "Климент Охридски" №1	0391/26095	email: cop_dimitrovgrad@abv.bg	Деца и семейства в риск	Община Димитровград	Държавно финансиране
	Частен пансион "Калина"	гр. Димитровград, ул. "Шандор Петьови" №11А	0887/66636	-	Лица в пенсионна възраст над 60г.	Фондация "Майка Тереза"	Самостоятел. финансиране /такси/
	Кризисен център за жени пострадали от домашно насилие	гр.Димитровград, ул."З.Зограф" №35		-	Жени претърпели домашно насилие	Фондация „Х&Д Джендър“	Държавно финансиране
	Фондация „Х&Д Джендър перспективи“ - Димитровград	гр. Димитровград, ул. "Св. Климент Охридски" №1, ет.1, офис 1	039125055	-	Жени претърпели домашно насилие	Фондация „Х&Д Джендър“	Проектно финансиране

Проект „Повишаване на социално- предприемаческия дух
чрез създаване на иновативни структури за подкрепа на Трансграничния регион (SOCIAL FORCES)“

Общи на Ивайловград	Домашен социален патронаж	гр. Ивайловград ул. "Оборище" №15	0887/525 880	-	Лица в пенсионна възраст и самотно живеещи възрастни.	Община Ивайловград	Общинско финансиране
	Дом за стари хора	гр. Ивайловград ул. "Оборище" №15	03661/60 55	-	Възрастни хора	Община Ивайловград	Държавно финансиране
	Дневен център за деца и/или младежи с увреждания	гр. Ивайловград ул. "Шести септември" №1	03661/80 25	email: dcdu_ivg@abv.bg	Деца с увреждания 3 - 18г.	Община Ивайловград	Държавно финансиране
Общи на Любимец	Домашен социален патронаж	с.Любимец ул. „Републиканска“ №38	03751/80 33	-	Лица в пенсионна възраст	Община Любимец	Общинско финансиране
Общи на Маджарово	Домашен социален патронаж	гр. Маджарово ул. " Петър Ангелов" №10	0887/447 869	Web: www.sp-madjarovo.com	Лица в пенсионна възраст	Община Маджарово	Общинско финансиране
Общи на Свиленград	Дневен център за пълнолетни лица с увреждания	гр. Свиленград ул. "Бурденис" №2А	0379/71 191	email: mentalni@abv.bg	Лица над 18г. с увреждания	Община Свиленград	Държавно финансиране
	Дневен център за пълнолетни лица с увреждания със седмична грижа	гр. Свиленград бул. "България" №26	0379/71 191	email: mentalni@abv.bg	Лица над 18г. с увреждания	Община Свиленград	Държавно финансиране
	Домашен социален патронаж	гр. Свиленград	0379/72 93	-	Лица в пенсионна възраст и	Община Свиленград	Общинско финансиране

Проект „Повишаване на социално- предприемаческия дух
чрез създаване на иновативни структури за подкрепа на Трансграничния регион (SOCIAL FORCES)“

		бул. "България" №26			самотно живеещи		финансира не
	Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания	гр. Свиленград, ул. "Европейска" № 3	0379/8 9 130	-	Деца и младежи без увреждания от 3 до 18 г. или до завършване на средно образование но не повече от 20 г.възраст	Община Свиленг рад	Държавно финансира не
	Преходно жилище за лица с психически разстройства	гр.Свиленгра д местност "Дом за соц. грижи" с. Пъстрогор	0379/7 1 645	email: dimitrova_ svilengrad @abv.bg	Жени с психически разстройства	Община Свиленг рад	Държавно финансира не
	Дом за пълнолетни лица с психически разстройства	гр. Свиленград местност "Дом за соц. грижи" с. Пъстрогор	0379/7 1 645	email: dimitrova_ svilengrad @abv.bg	Жени с психически разстройства	Община Свиленг рад	Държавно финансира не
	Дневен за деца и/или младежи с увреждания	Гр. Свиленград, бул. „Генерал Скобелев“ №23	-	-	Деца с увреждания	Община Свиленг рад	Държавно финансира не
Общи на Симео новгра д	Дневен център за пълнолетни лица с увреждания	гр. Симеоновгра д, ул. "Търговска"25	03781/ 21 33	email: plamena_d obcheva@ abv.bg	Лица над 18 г. с увреждания без тежки психически заболявания	Община Симеоно вград	Държавно финансира не
	Домашен социален патронаж	гр. Симеоновгра д, ул"Иван Арнаудов " №10	03781/ 3164	-	Лица в пензионна възраст над 60г.	Община Симеоно вград	Общинско финансира не
	Център за обществена подкрепа	гр. Симеоновгра д, пл. "Шейновски" № 7	037/04 99 91	-	Деца и семейства в риск	Община Симеоно вград	Държавно финансира не

Проект „Повишаване на социално- предприемаческия дух
чрез създаване на иновативни структури за подкрепа на Трансграничния регион (SOCIAL FORCES)“

Община Стамболово	Център за обществена подкрепа	с. Стамболово сграда на община Стамболово ет.4	03721/22 27	-	Деца и семейства в риск	Община Стамболово	Държавно финансиране
	Домашен социален патронаж	с. Стамболово сграда на община Стамболово	03721/234	email: Npo_arda2003_stambolovo@abv.bg	Лица в пенсионна възраст	Сдружение "Арда-2030"	Собствено финансиране/такси/
Община Тополовград	Център за социална рехабилитация и интеграция	гр. Тополовград ул."Св. Богородица"5	0887/985 000	email : kr_uzunova@abv.bg	Пълнолетни лица и деца	Общ. Тополовград	Държавно финансиране
	Дом за пълнолетни лица с психични разстройства	с. Радовец ул."Александър Стамболийски"	0885/305241	email: dvpr_radovec@abv.bg	Мъже с психични увреждания	Общ. Тополовград	Държавно финансиране
	Домашен социален патронаж	р. Тополовград ул."Св. Богородица"5	0470/52 070	-	Лица в пенсионна възраст	Общ. Тополовград	Общинско финансиране
Община Харманли	Дом за стари хора	гр.Харманли кв."Добруджа " 7а	0373/85 109	email: domharmanni@abv.bg	Лица в пенсионна възраст	Общ. Харманли	Държавно финансиране
	Домашен социален патронаж	гр. Харманли пл."Възраждане "1	0373/82 173	-	Лица в пенсионна възраст	Общ. Харманли	Общинско финансиране
	Център за обществена подкрепа	гр.Харманли кв."Добруджа " 7а	037391076	-	Деца и семейства в риск	Община Харманли	Държавно финансиране
	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания	гр. Харманли ул. „Съборна“ 2Б	0373/96076	-	Деца и младежи с увреждания	Община Харманли	Държавно финансиране

Проект „Повишаване на социално- предприемаческия дух
чрез създаване на иновативни структури за подкрепа на Трансграничния регион (SOCIAL FORCES)“

Общи на Хасково	Център за обществена подкрепа	р.Хасково ул." Цар Освободител" №2, ет.2	0885/123 080	email: cop_haskovo@abv.bg	Деца и семейства в риск/ специфични потребности	Община Хасково	Държавно финансиране
	Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания	гр. Хасково, бул. "Съединение" № 16	038/62 02 91	-	Деца и младежи без увреждания от 3 до 18 г. или до завършване на средно образование но не повече от 20 г. възраст	Община Хасково	Държавно финансиране
	Дневен център за стари хора	Гр. Хасково, ул."Георги Кирков"№82-Б, ет.1	0879/140370	email: dcsh@abv.bg	Лица в пенсионна възраст	Община Хасково	Държавно финансиране
	Дневен център за деца и пълнолетни лица с увреждания	гр.Хасково ул. "Славянска" № 52	038/66 4 112	www.marinaskovo.com email: dcdwumarina@dir.bg	Деца с увреждания 3 - 18 г. и възрастни с увреждания	Община Хасково	Държавно финансиране
	Дом за стари хора	гр. Хасково – Местност Кенана	038/62 2 458	-	Лица в пенсионна възраст, включително лица със сетивни нарушения	Община Хасково	Държавно финансиране
	Дом за пълнолетни лица със сетивни нарушения	гр. Хасково – Местност Кенана	038/62 4 342	-	Лица над 18 г. - мъже и жени	Община Хасково	Държавно финансиране
	Консултации за пострадали от домашно насилие	гр. Хасково ул. "Пирин" №9	038/62 4 685	email: bgfhaskovo@mail.bg	Деца и лица пострадали от домашно насилие	Ф-я "Център за джандър изследвания"-	Финансиране по проекти

Проект „Повишаване на социално- предприемаческия дух
чрез създаване на иновативни структури за подкрепа на Трансграничния регион (SOCIAL FORCES)“

						клон Хасково	
	Подкрепяща консултативна работа с деца и лица от различни уязвими групи	гр. Хасково ул."Алеко Константинов " №11	038/66 2 138	www.chansebg.org email: chance@escm.bg	Деца и лица от различни рискови групи	Сдружение „Шанс и закрила“ Хасково	Финансиране по проекти
	Домашен социален патронаж	гр.Хасково бул. „България“ №41	038/66 5 354	-	Лица в пенсионна възраст	Община Хасково	Общинско финансиране
	Общностен център	Гр. Хасково ул. „Железни врати“	038/58 5500		Деца и лица от различни рискови групи		Проектно финансиране
	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания	гр.Хасково ул. „Единство“ №21	0882/5 2 00 06	email: cnst_haskovo@abv.bg	Деца и младежи с увреждания	Община Хасково	Държавно финансиране
	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи с увреждания	гр.Хасково ул. „Съгласие“ №5	0882/5 2 00 06	email: cnst_haskovo@abv.bg	Деца и младежи с увреждания	Община Хасково	Държавно финансиране
	Фондация „Х&Д Джендър перспективи“ - Хасково	гр. Хасково, ул. "Пирин" №9	038 624685		Жени претърпели домашно насилие	Фондация „Х&Д Джендър“	Проектно финансиране

Докладът с предложения и препоръки за политики, насърчаващи социалното предприемачество е разработен от фондация ХАЛО 2019 по проект Social Forces, Договор № В2.9с.04 от 18.10.2017 г., /1029 НПД/, с финансовата подкрепа на Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) чрез Програмата за трансгранично сътрудничество „ИНТЕРРЕГ V-A Гърция – България 2014 – 2020 г.“ Съдържанието на настоящия доклад не отразява непременно официалната позиция на Община Хасково, Управляващия орган на Програмата за трансгранично сътрудничество „ИНТЕРРЕГ V-A Гърция – България 2014 – 2020 г. или Европейския съюз.